

ОХРИДЪ

ИЗДАНИЕ на ОХРИДСКАТА ОБЩОГРАЖДАНСКА ФОНДАЦИЯ „СВ. КЛИМЕНТЪ ОХРИДСКИ“

Антонъ Ев. Кекарговъ

ДУХЪТЪ

МА ОХРИДСКАТА ОБЩОГРАЖДАНСКА ФОНДАЦИЯ „СВ. КЛИМЕНТЪ ОХРИДСКИ“.

Богоугодниятъ и човколюбивиятъ дѣла на Св. Климентъ, проявени средъ българския народъ преди хиляда години, оставили неизлечими следи особено въ юго-западния край на българската земя и главно въ сърцата на охридското гражданство.

Св. Климентъ будилъ средъ народа върско, народностно и държавническо съзнание, разкривалъ значението на общественитъ и личнитъ интереси и смисла на човшкия животъ на земята.

Дѣлата на Св. Климентъ сж били моралната опора на поколенията презъ време на робството.

Днесъ, при изгрява на свободата, охридчани разкриватъ духовнитъ ценности, които Св. Климентъ бѣше заложилъ въ сърцата имъ, и даватъ реаленъ изразъ на своя идеалъ за човчност, народностно съзнание, държавническо чувство и напредъкъ въ основаната общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“.

По вдѣхновеността на Св. Климентъ охридското гражданство пожела да се основе фондацията. Правителството удовлетвори това желание и постави стожеръ — дарение отъ десетъ милиона лева, около които да се събиратъ дарения въ видѣ даже на „капки“, за да образуватъ единъ неприкосновенъ капиталъ „езеро“ за вѣчно възпоменание на дарителитъ и вѣченъ източникъ за добротворство на гражданството и града.

Духътъ на фондацията — гражданството, като се придържа на принципа — „помогни си самъ, ако искашъ и Богъ и всѣки да ти помогне“, извиква на съслушание: „Отъ днесъ нататкъ трѣбва да се кове „свѣтло“ бждеше на Охридъ“. Този зрадъ, като хранилище въ миналото на българския народъ — народъ, който е далъ култура, просвета на цялото славянство и е служилъ за крепостъ свободно да се развива културата и напредѣка въ западнитъ европейски народи.

Проф. Ив. Снѣгаровъ

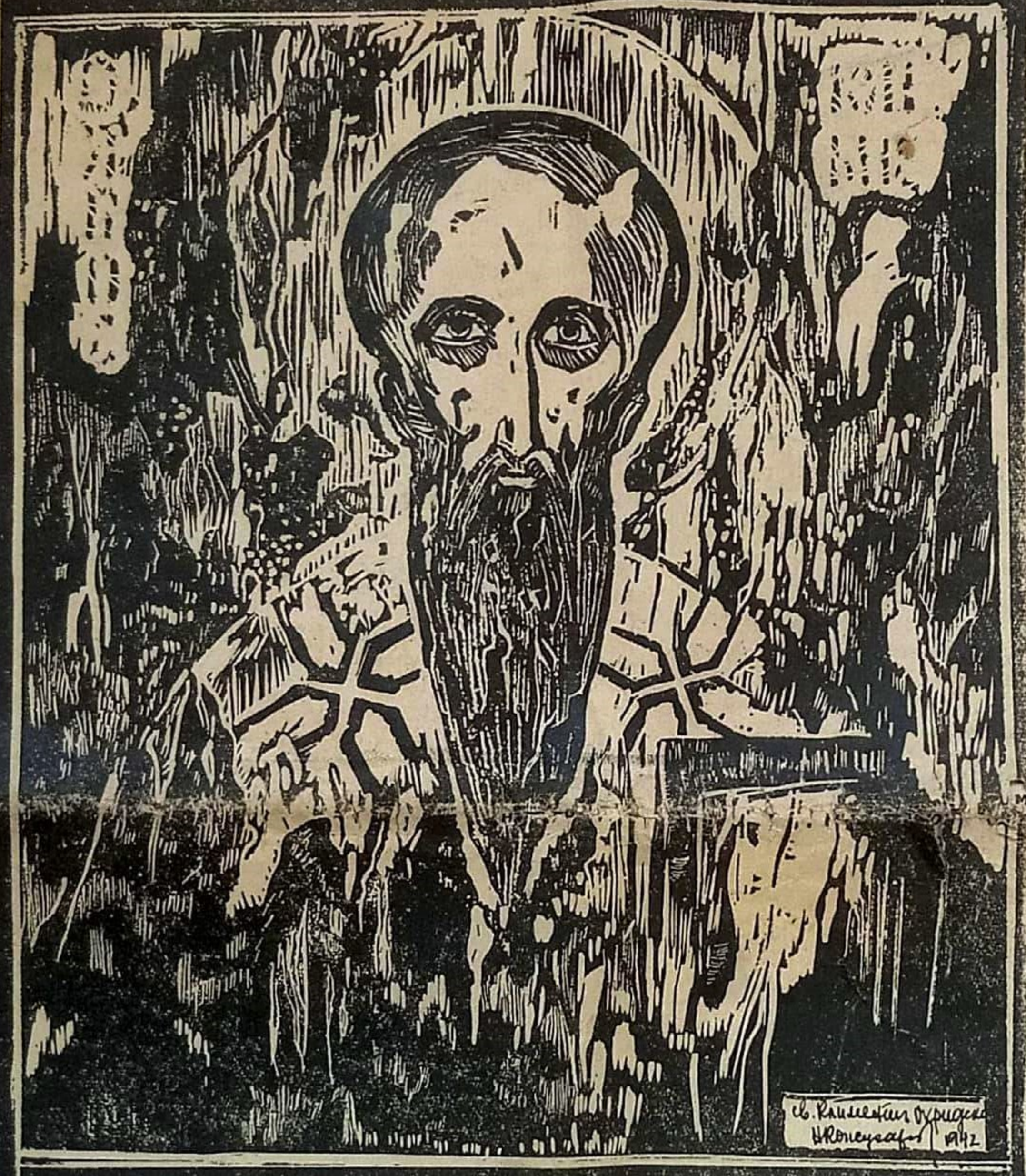
ДА СЛЕДВАМЕ

СВЕЩЕНИТЪ ЗАВЕТИ НА СВ. КЛИМЕНТЪ ОХРИДСКИ

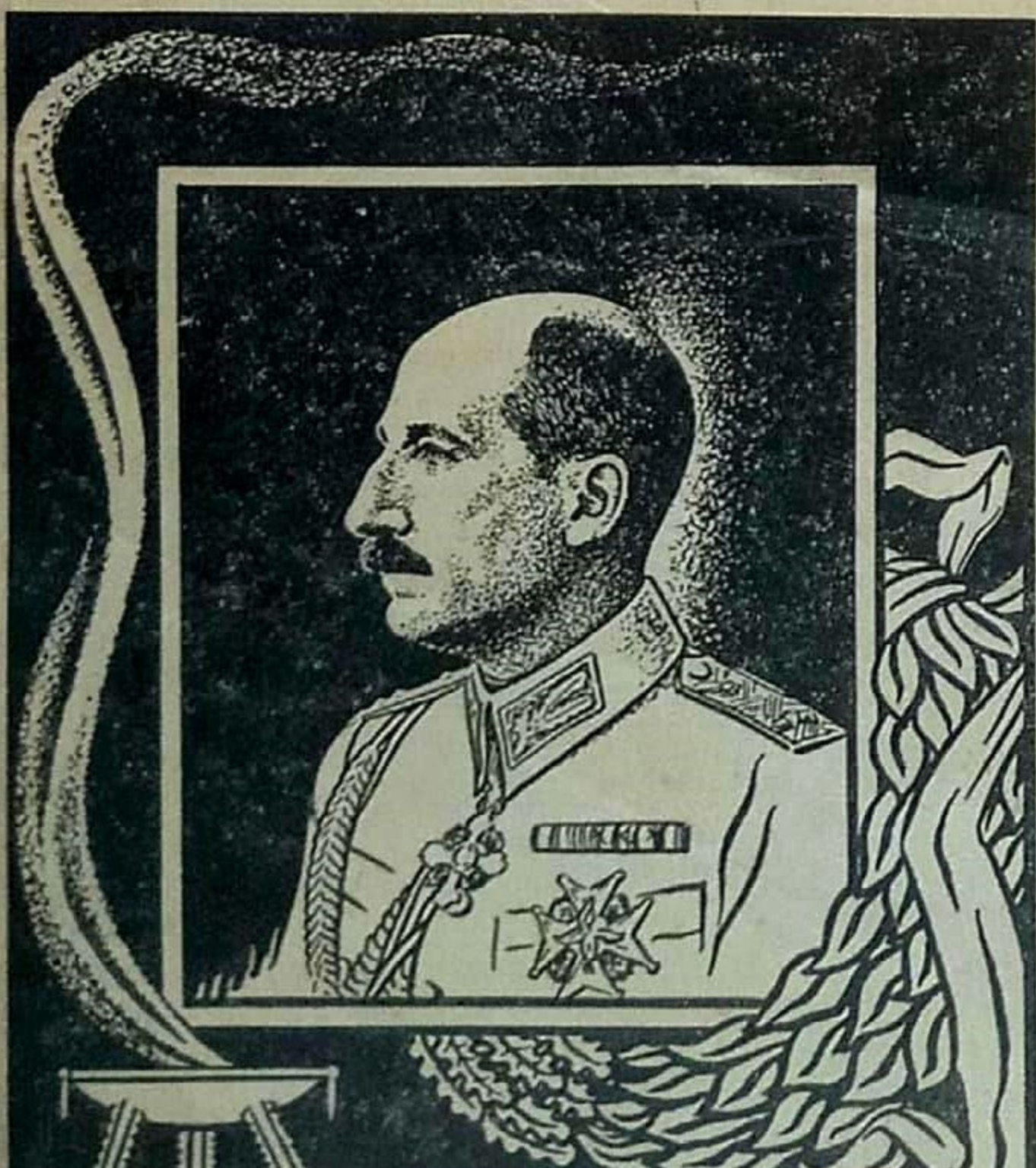
Въ тоя твърде радостенъ часъ азъ си спомнямъ вдѣхновенитъ думи на единъ руски писателъ: „И димътъ на родното огнище е милъ“. Любовта къмъ родния край е такова силно и естествено чувство, каквото е любовта на детето къмъ родителитъ си. Любовта къмъ отечеството е и нравствено чувство. Тя усилва и възвишава нашия духъ, подхранва високи добродетели: като самоотвержено служене на ближнитъ, храбра борба за общо благо, състрадание, сиримилосърдно отнасяне къмъ нуждитъ и болкитъ на своитъ ближни. Изобщо това чувство е свето, защото самиятъ предметъ, къмъ който то се отнася, е наша светиня.

Какъвъ би билъ човѣкъ безъ светиня, ако не почита него за свето. Това, което най-вече отличава човѣка отъ животното, е религията, вѣрата въ висше съществуване. Още въ древно време сж знаели, че нѣма народъ безъ религия. Това ни казва Плутархъ. Това значи, преди всичко, че нѣма народъ, който да не почита нѣщо за свето. Не само народитъ, но и отдѣлнитъ люде чувствуватъ потребностъ да иматъ душевни връзки съ висшъ необикновенъ вдѣхновителенъ, идеаленъ образъ, чувствуватъ стремжкъ къмъ нѣкакъвъ идеалъ. Марксизмътъ и болшевикитъ отричатъ религията, смѣтатъ вѣрата въ Бога за опиумъ на човчеството, но тѣхнитъ привърженици не могатъ да изкоренатъ отъ човшката природа

(Следва на 3 стр.)

Св. Климентъ Охридски
Иронеичанъ 1942

† Н. В. ЦАРЬ БОРИСЪ III - ОБЕДИНИТЕЛЪ
ПЪРВИЯТЪ ВЪРХОВЕНЪ ПОКРОВИТЕЛЪ НА ОХРИДСКАТА ОБЩОГРАЖДАНСКА ФОНДАЦИЯ „СВ. КЛИМЕНТЪ ОХРИДСКИ“

Св. Климентъ не забравяше да храни и тѣлесно ония, които виждаше, че се нуждаятъ отъ такава храна...
Той бѣше баща на сирацитъ и помощникъ на вдовицитъ...
Вратата му винаги бѣше отворена за всѣки беденъ, и пжтникъ не оставаше да ношува вънъ...
(Изъ житието на Св. Климентъ Охридски).
*
Св. Климентъ бѣше се отдавъ всецѣло въ служба на възлюбления си български народъ, за чието благо и спасение се е трудилъ безъ сънъ и отдихъ. „Той бѣ за всѣки всичко“.

Н. В. ЦАРЬ СИМЕОНЪ II
ДОСТОЙНИЯТЪ ПРИЕМНИКЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ПРЕСТОЛЪ И ВЪРЕНЪ СТРАЖЪ НА ОБЕДИНЕНОТО НИ ОТЕЧЕСТВО

ОХРИДЪ

Това е градът, в който всеки българин, роден във него, влиза с страхопочитание.

Това е градът, при приближаването до който всяко българско сърце започва да бие по-бързо и по-буно.

Това е градът, в който всеки българин, който влезе в него, чува надъ себе си, около себе си и въ себе си шепота на светия Климентов дух, който ни напомня за величието на българския народ и за дългът ни да дадем всичките си морални и материални сили за запазване на тази народна светиня.

Тихитъ вълни на величавото родно Охридско езеро пригласят на този святъ шепотъ и твърдятъ съ неопровержима категоричностъ, че по неговитъ бръгове винаги сж живели, пълли, страдали и работили само българи; че по него сж се плъзгали само български лодки; че само българи сж ползували богатствата,

които се криятъ въ неговитъ дълбоки сини води.

Нека всички, които се наричаме българи, да обичаме този градъ-светиня; нека се поклонимъ предъ неговото духовно величие и да дадемъ клетва, че няма да се спремъ предъ никакви жертви и трудности въ стремежа си да запазимъ винаги въ предълитъ на родната държава тази българска светиня, този български Иерусалимъ.

Дочо Христовъ
министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве

Значението на Охридъ

Градъ Охридъ, въ шесто близко и далечно минало, е единъ отъ най-подчертанитъ български градове съ своето духовно и съ жертвитъ, които

даде за свободата на доскоро поробената ни родина. Трудно е да се очертае въ тѣзи малки бележки значението на Охридъ като съкровищница на голѣмитъ културни и исторически факти на нашето минало. Трудно е сжщо така да се изброятъ и имената на дейцитъ, които той даде за духовното и политическо закрепване на българския народъ. Охридъ изпълва много отъ страницитъ на нашата история и поради това съ право се нарича Иерусалимъ на българската култура и държавническа мъдростъ, огнище на народното ни освѣстяване и бунтовническо гнѣздо за политическа свобода.

Примѣрътъ на Охридъ ни показва какъ трѣбва да служимъ на нашия народъ, особено сега, въ тѣзи усилни времена. Заветитъ, които охридчани ни оставиха за всеотдайна служба на родъ и Родина, трѣбва да следваме неотклонно, винаги готови на всички жертви, предъ които интереситъ на отечеството ще ни изправятъ. Нека това ни бжде ржководна мисль въ всички наши начинания, които да иматъ за целъ единствено нашата народност и държавническа цѣлостъ.

Сотиръ Наневъ

Битолски областенъ директоръ

Охридъ и българщината

Много сж ценнитъ качества добродетелитъ на българина и на българския народъ. Той е трудолюбивъ, схватливъ, чарпедникъ.

Той е и свободолюбивъ, независимъ и борець. Най-ценното му, обаче, е неговиятъ духъ — коравиятъ, несломимъ български духъ. Той дава сили на българина да устоява на всички бури и на всички превратности на сждбата. Той брани неговата свобода и независимостъ, той кара противницитъ му да го уважаватъ и да се страхуватъ отъ него, той го прави гордъ и силенъ. Това се признава отъ всички.

Общо е признанието сжщо така, че

люлката, хранилицето на този духъ, на това българско съзнание е града Охридъ. И то не само защото Охридъ е билъ столица на България презъ една велика за нея епоха, не само защото тукъ е бликнала българската просвьта, не само защото тукъ е светинята на българската православна църква. Тукъ е съкровищницата на този духъ. Охридъ и охридчани носятъ българския духъ дълбоко въ сърдцето си, тѣ сж всецѣло обладани отъ него, тѣ следватъ само неговитъ повели, тѣ му служатъ непрестанно. И това не бѣ само вчера,

презъ времето на тежкото и дълго робство, когато всички опити и усилия на поробителя да денационализира, да завладѣе Охридъ, се разбиха въ духа на охридчани. Това е и днесъ въ свободна и Обединена България. Азъ имахъ честта и голѣмото щастие да полагжа отъ името на българската държава основателствъ на Охридската общогражданска фондация „Свети Климентъ“. Азъ видѣхъ една проява на този духъ. Спонтанна и величествена, силна, завладяваща. Нѣмаше живъ човѣкъ въ Охридъ, който да не даде, да не прояви българския духъ. Нѣмаше очи въ Охридъ, въ които да не се отразяваше славното наше минало, и което е важно и искаме да подчертая, въ които да не свѣткаше

радостъ, отъ настоящето, сила и вѣра въ бждещето.

Упование въ собственитъ сили, вѣра, че всички прѣчки и трудности ще бждатъ преодоленни, съзнание за дългъ и всичко това основано на гордото съзнание, че сж българи и окрияно и подтиквано отъ българския духъ. Това е Охридъ днесъ.

Значението на Охридъ за българщината е голѣмо. Но то не се крие само въ неговото историческо минало, въ неговото историческо значение. То е и въ неговото днешно съзнание, то е въ примѣра на охридчани, то е въ коравия, несломимия български духъ, който проявяватъ.

Петъръ Габровски

ДЕНЪТЪ ЗА ОХРИДЪ

Охридъ е люлката на българската духовна култура и най-предната крепостъ на българския народъ въ неговия исторически пжтъ отъ северъ къмъ югъ. Затова въ сърдцето на всеки българинъ гори светлата обичъ и фанатичниятъ стремежъ къмъ Охридъ — обичта му къмъ вѣчното въ духовната култура и стремежътъ му къмъ вѣчното въ националния идеалъ.

Нашитъ праѣди, които

ОХРИДЪ Е ДОСТОЕНЪ

Охридъ е за насъ, българитъ, отъ хилядо години, буденъ, незамънимъ духовенъ центъръ. Като такъвъ, той има всичкитъ условия да подържа будно по-високо духовнитъ интереси въ срѣдата на цѣлия български народъ.

Една дълговѣковна културна традиция му дава основание и днесъ да има благородния поривъ да стои на челно мѣсто срѣдъ нашия общественъ животъ. Починътъ, който Охридската общогражданска фондация „Св. Кл. Охридски“ взима, за да издаде своя листъ „Охридъ“, искрено радва добритъ българи. Този починъ трѣбва да бжде подкрепенъ отъ всеки просвьтенъ човѣкъ, който умѣе да държи перото и на когото сърдцето тупти за българско единодушие и българско едномислие у българския народъ, — както за Охридъ, като наша стара духовна столица, така сжщо и за ония, които се въздушевяватъ отъ великото българско и християнско дѣло на св. Климента, и които сж искрено обикнали българската книга, българското знание и всебългарския напредѣкъ.

Охридъ наистина е достоенъ да стои на челно мѣсто въ историята на българската култура.

проф. д-ръ Вл. Алексиевъ

въ далечното минало дойдоха отъ северъ, завладѣха Полуострова съ мечъ — съ българския мечъ, който пречупи чуждия, но се утвърдиха на Полуострова съ слово — съ българско слово, съ българска духовна култура, която се противопостави на чуждата и я прогони. И въ тази духовна борба между вѣковната антична култура и владата тогава българска култура — борба за съществуването на нашия народъ — Охридъ заемаше челно мѣсто. За това всеки българинъ днесъ благоговѣе предъ Охридъ, тѣй както благоговѣе предъ героя-светецъ.

Но пжтътъ, започнатъ нѣкога отъ нашитъ праѣди отъ северъ къмъ югъ, не е още завършенъ. Българскитъ народъ, който господствува и по брой и по сила и по култура и творчески възможности на Полуострова, трѣбва да се опре и затвърди веднѣжъ за всѣкога на южното море. А българскитъ народъ ще може да владѣе здраво брѣга на това море, което свързва народитъ въ свѣта, само когато е опрѣнъ на Македония. Въпросътъ за Македония не е въпросъ на национална сантименталностъ. Само кжсогледитъ въ историята и въ бждещето развитие на българския народъ не биха разбрали значението на Македония за България и за нейния исторически пжтъ отъ северъ къмъ югъ и по-конкретно къмъ морето на народитъ — къмъ Бѣлото, къмъ Срѣдиземното море. А въ този вѣченъ нашъ пжтъ, Охридъ именно е най-предната крепостъ.

За това Деньтъ на Охридъ е общобългарски, националенъ и свещенъ день.

Б. М. Бончевъ

ОХРИДСКИЯТЪ ЧУДОТВОРЕЦЪ

Много сж факторитъ, които участвуватъ въ оформяването на отдѣлнитъ личности и на народитъ, но най-важниятъ отъ тѣхъ, безспорно, е животътъ и дѣлото на голѣмия човѣкъ, който

пленава и увлича съ силата на примѣра.

Историята на нашия народъ е предимно нанизъ отъ дѣлата на голѣми и свѣтли труженици за родна възмога, влиянието на които расте съ течение на времето и образитъ имъ се въздигатъ въ культъ за поколѣнията. Тѣхнитъ дѣла движатъ, вълнуватъ и ободряватъ душитъ, повдигатъ народноститъ самочувствие и до голѣма степенъ опредѣлятъ високитъ духовни идеали на народа.

Единъ отъ най-свѣтлихъ духове,

въ родния пантеонъ, който повече отъ хиляди години води българския народъ къмъ непрестаненъ духовенъ възходъ и самоутвърждение, е Охридскитъ чудотворецъ Св. Климентъ. Той е отъ ония безсмъртни факленосци, които като мистиченъ хоръ издигатъ отъ дебритъ на вѣковетъ и освѣтляватъ историческия пжтъ на България.

Трогателна и високо поетична е характеристиката, която църковната пѣсенъ ни дава за Св. Климента. Въ духа на тази пѣсенъ той е: *вдѣхновена Божия арфа; неизгарящъ свѣтиликъ; скрижалъ на добродетелитъ; златокрила лястовица; облакъ свѣтлозаренъ; трѣба доброгласна на истината: кавалъ сладкозвученъ; звезда надъ Мизия!* Наистина, той е вдѣхновена Божия арфа, която непрестанно звучи въ душата на България. Той е неизгарящъ свѣтиликъ на християнска просвьта за всички славяни. Той е златокрила лястовица, която следъ всѣка зима надъ българската земя

въ родния пантеонъ, който повече отъ хиляди години води българския народъ къмъ непрестаненъ духовенъ възходъ и самоутвърждение, е Охридскитъ чудотворецъ Св. Климентъ. Той е отъ ония безсмъртни факленосци, които като мистиченъ хоръ издигатъ отъ дебритъ на вѣковетъ и освѣтляватъ историческия пжтъ на България.

Трогателна и високо поетична е характеристиката, която църковната пѣсенъ ни дава за Св. Климента. Въ духа на тази пѣсенъ той е: *вдѣхновена Божия арфа; неизгарящъ свѣтиликъ; скрижалъ на добродетелитъ; златокрила лястовица; облакъ свѣтлозаренъ; трѣба доброгласна на истината: кавалъ сладкозвученъ; звезда надъ Мизия!* Наистина, той е вдѣхновена Божия арфа, която непрестанно звучи въ душата на България. Той е неизгарящъ свѣтиликъ на християнска просвьта за всички славяни. Той е златокрила лястовица, която следъ всѣка зима надъ българската земя

вести за нейната вѣчна пролѣтъ. Той е облакъ свѣтлозаренъ, който поинивата на българската душа съ росата на божествената мъдростъ и народностно съзнание. Той е тревожната трѣба, която непрестанно звучи въ душитъ на ония, които забравятъ Бога и България. . . Да, Св. Климентъ е немуморимиятъ *градинаръ* въ просвѣтния виноградъ на древна и нова България. Неговиятъ преславенъ градъ Охридъ е билъ винаги това, което Св. Климентъ стори отъ него — *духовно огнище на просвьта и българщината*. Въ дни на радостъ и на скръбъ, на свобода и на робство, охридчани, свиднитъ чеда на светца, сж подържали пламъка на неговата свѣтла лампада, така че пошитъ и вѣтретъ на робството не сж успѣвали да я затъмнятъ или угасятъ.

Ето защо, достоенъ е починътъ на охридчани, които чрезъ специално основаната фондация въ честь и паметъ на светца Климента, въ днитъ на свободата, да възвеличатъ и прославятъ дѣлото на своя покровителъ, и положатъ усилия — Охридъ да продължи своята високорелигиозна и национална мисия — да бжде фаръ на просвьта и родолюбие за всички българи.

Нека Богъ благослови усърдието и грижитъ на основоположителитъ и споспешницитъ на фондацията за въздигане на древния и старославенъ Охридъ въ неговата слава и сияние на неугасимъ християнски и общобългарски свѣтиликъ.

† Ловчански Филаретъ

Северо-източната входна врата на Охридъ

Да следваме свещените завети на Св. Климентъ Охридски

(Продължение отъ 1 стр.)

религиозното чувство. Не само това, но превъзрните болшевици си създават нова религия, материалистична, тъй да се каже, идеализират своята държава, смътат я за земен рай и освен това вярват, че техните водачи сж висши люде, прекланят се предъ тяхъ. Гробътъ на Ленинъ, както се знае, е за тяхъ свещено мѣсто.

Нѣма съмнение, че ние сме длъжни да работимъ за общочовѣшко братство. Това ни се вижда като високо нр. а ствен дългъ и отъ нашъ религия — християнството, и отъ идеята за цивилизацията. Ние сме длъжни да обичаме ближните си и да имъ служимъ. Но не може да има никакво съмнение, че редицата отъ близки върви концентрично — отъ по-тесенъ кръгъ къмъ по-широкъ. Наши близки сж преди всичко тѣзи, съ които сме свързани по кръвъ, езикъ, вѣра, съ общи колнежи и идеали — българскиятъ народъ. Той живѣе отъ много вѣкове въ тази китна земя, която се мие на северъ отъ Дунавъ бѣли, на изтокъ отъ Черно-море, на югъ отъ Бѣло море и на западъ отъ Моравъ, Охридското езеро и Бистрица. Тя се казва *българско отечество*. То сжествува така очевидно, както и самиятъ български народъ. Българското отечество е прекасно не само съ своето лице — дивни планини и китни равнини го гиздатъ, бистри рѣки и лазурни езера го красятъ. То е живо и самодейно сжщество, *свещена земя*, защото българската земя, както писахъ и въ своята книга „Солунъ въ българската духовна култура“, е осветена отъ Божия духъ, който презъ вѣковете е витаелъ надъ нея и я одухотворявалъ чрезъ небесни свѣтилници като св. солунски брвта Кирилъ и Методий. Св. Климентъ Охридски и стотици други Божии работници. Българската земя е осветена и съ честната кръвъ на стотици хиляди нейни синове, които се дадоха като благоуханни жертви предъ отечествения олтаръ. Кое българско семейство и на югъ и на северъ не е принесло нѣкой свой близъкъ, въ жертва на отечеството си, не се борило за свещената българска земя, която се нарича съ вѣковното и безсмъртно име „България“?

Въ българското отечество презъ вѣковете последователно се създадоха нѣколко *извори на българската култура*. Историята на българския народъ е тѣсно свързана съ тѣзи огнища, гдето се родила, израстнала и възродила българската народност. Кой не слуша съ сърдечно вълнение имената Солунъ, Охридъ, Преславъ и Търново — тѣзи свещени връзки, които съединяватъ всички български краища въ едно органично дѣло, което се казва, *цѣлокупна България*. Чрезъ тяхъ се осветило българското отечество. Най-старата българска светиня е *Солунъ*. Той е българскиятъ Витлеемъ, защото чрезъ неговото сладкозвучно българско слово се сътвори новъ културотворенъ народъ — *българскиятъ*. Но отъ четиритъ свети български градове Охридъ блѣсти съ вълшебното сияние и придава чаровна сила на цѣлия този вѣковенъ български *четирисвѣтничекъ*. Охридъ е възпѣванъ вдъхновено отъ българския поетъ. Всѣки български историкъ разказва за неговото минало съ благоговѣйна почитъ. Сжщо и българскиятъ географъ го описва съ любовъ и възхищение. Името на тоя

старъ български градъ вълнува всѣко българско сърдце.

Градъ Охридъ е велика българска светиня. Повече отъ хиляда години се пази безценно съкровище — мощитѣ на българския първоучителъ, на този, който родилъ духовно българския народъ — Св. Климентъ Охридски. Тамъ се пазятъ още свежи спомени за този основоположителъ на народното битие. Охридъ сжщо така е твърде тѣсно свързанъ съ историята на българския народъ. Безъ Охридъ тя би имала другъ ходъ. Чрезъ животворното сияние на св. Климента Охридъ изпѣлва съ Божие благословение цѣлата българска земя. Св. Климентъ е ангелъ пазителъ на българския народъ. Той е вѣковна твърдина на българската държавна мощъ. Той е първото и най-живоносно огнище на българската просвѣта. Отъ св. Климентовото училище сж излѣзли хиляди просвѣтители и разнесли тогавашната наука въ разни краища на България. Българската литература почнала да цѣпти въ Охридъ чрезъ вдъхновенитѣ творби на св. Климента. Охридската книжовна школа поставила основитѣ за златния вѣкъ на българската литература презъ IX и X вѣкъ. България не би станала разсадникъ на славянската култура и свѣтиликъ на славянския родъ безъ книжовното творчество на св. Климента и неговитѣ ученици.

Свещенъ градъ и просвѣтно огнище, Охридъ е станелъ столица на великия български царъ Самуила и седалище на българския патриархъ. Той билъ изобщо сърдцето на западното българско царство, двигателенъ центъръ на цѣлия български народъ въ тиганската борба на царъ Самуила срещу Византия.

Ето каква велика духовна стойностъ има Охридъ въ везнитѣ на българската история. Днесъ той влиза въ предѣлитѣ на Третото българско царство и ярко блѣсти съ короната на древнитѣ български царе и патриарси.

Охридчани сж зрители на онова всенародно поклонение, на което се радва Охридъ отъ деня на своето освобождение. Отъ кое мѣсто на българското царство не сж се явили стари и млади да видятъ и се порадватъ на своя Охридъ и да цѣлунатъ свещенитѣ останки на Св. Климента? Можеше ли българската държава да не го вземе подъ своето особено покровителство? Всеизвестно е, че Охридъ бѣ любимецъ на покойния български царъ Борисъ III. Както преди хиляди години българскиятъ владѣтель Борисъ I се грижелъ заедно съ св. Климента за издигането на гр. Охридъ, сжщо и царъ Борисъ III бдѣше непрестанно за благоденствието и напредъка на свещения градъ — символъ на духовното величие на Първото българско царство. Спомняме си, съ каква символична тържественостъ германскитѣ военни власти предадоха Охридъ на българскитѣ власти. Това знаменателно тържество стана на тезоименния денъ на Н. В. Царъ Борисъ III, — 15 май 1941 год. Това означаваше, че Охридъ ще бжде гранитна крепостъ на българската държава — тъй, както е билъ въ времето на царетѣ Борисъ, Симеонъ, Петра и Самуила

Скоро се прояви и на дѣло голѣмата любовъ на българския царъ къмъ Охридъ. Въ съгласие съ неговата височайша воля, българското правителство

уреди за вѣчни времена фондация наречена *Охридска общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“*, вдъхновенъ покровителъ на която благоволитъ да бжде покойниятъ български царъ. Всички охридчани знаятъ, каква висока целъ има тази фондация. Тя се основа, както се казва въ правилника, по-случай освобождението на старинния градъ Охридъ и по починъ на охридското гражданство съ целъ да се подпомогне стопанскиятъ и културно-духовенъ напредъкъ на Охридъ. Съ други думи фондацията има за целъ да се издигне Охридъ до онази свѣтла висота, каквато подобава на неговото историческо величие. Учредяването на Охридската общогражданска фондация е епохално дѣло въ историята на нашия градъ. Тя би станала, наистина, силенъ двигателъ на неговия напредъкъ. Охридъ днесъ стопански е много западналъ, но неговиятъ духъ е високъ. Неговото българско съзнание е високо. И въ турско време, следъ Берлинския конгресъ, той се намираще въ голѣмъ стопански упадъкъ. Ние по-старитѣ знаемъ, колко оскѣдни бѣха приходитѣ на повечето охридски семейства, колко унила бѣше чаршията въ непазарни дни. Но въпрѣки всички материални лишения, каква удивителна борческа мощъ прояви нашиятъ градъ. Той е живъ примѣръ, който потвърждава думитѣ на Христа че не само съ хлѣбъ ще живѣе човѣкъ, а съ всѣко слово, което излиза отъ Божий уста, т. е. съ идеята за висшъ животъ, съ вѣрата въ силата на духа да победи злото. Подъ печалнитѣ развалини на Охридъ се крие вѣковната мъдростъ и къмъ него напълно е приложимо едно латинско изречение *Sapere est etiam sub palliolo sordido sapientia caveat*, сир. подъ дрипавия плащъ често сжествува мъдростъ. Охридъ е обществено свидетелство, че духътъ трѣбва да владѣе надъ веществото (материята), чейто твори и животвори. Сега Охридъ, озаренъ отъ свободата, ще прояви своя творчески духъ, за да изкове свое по-добро бъдеще, та да постигне високото предназначение, което му опредѣлилъ св. Климентъ — да бжде двигателна сила за общия напредъкъ на цѣлокупния български народъ. Самиятъ фактъ, че Охридската фондация е основана по починъ на Охридското гражданство, както се казва и въ правилника, явно говори, че охридчани иматъ развитъ общественъ духъ, четѣ сж способни за самодейностъ, за обща работа и за взаимопомощъ. Въ основата на фондацията лежи взаимопомощъ, сътрудничеството на всички споредъ силитѣ си. Основното начало на нашия успѣхъ се изразява съ поговорката „Помогни си самъ, за да ти помогне и Господъ“. Гдето нѣма желание за задружна дейностъ, не може да се осжществи нищо общополезно, не може да се постигне общото благо. Винаги трѣбва да си спомняме добре мждрата българска поговорка „Сговорна дружина планина вдига“. Има една първобългарска легенда, споредъ която българскиятъ ханъ Кубратъ преди смъртъта си събралъ синовете си и имъ далъ снопъ пръчки да ги счупятъ, но никой отъ тяхъ отдѣлно не е могълъ. Така нагледно имъ изтъкналъ, че ако тѣ действуватъ заедно и сговорно, никой врагъ не ще да сломи създаденото отъ него царство. Било частенъ домъ, било село или

градъ, било държава ще може да се радва на честити дни, само ако царува въ тѣхъ духъ на сговоръ. Нашата фондация всншно не е кооперация. Тя не дава материални облаги лично на участницитѣ въ нея, но тя има за целъ да привлѣче всички охридчани къмъ общо сътрудничество за общото добро на родния имъ градъ. Фондацията не си служи съ приходоносни дѣлове, както сж разнитѣ видове кооперации, а съ *дарения*. Тукъ въ основата не лежи утилитарниятъ принципъ „do ut des“, както казвали старитѣ римляни, сир. „давамъ, за да дадешъ“, а евангелскиятъ принципъ „давай отъ любовъ къмъ своя ближненъ, безъ да чакашъ награда“. Това ще рече, че фондацията цели да развие въ широка степенъ *„милосърдието*, Лишения и страдания, заможни и бедни винаги ще има, но религиозно-нравственитѣ духъ, християнскиятъ духъ съединява богати и бедни, здрави и неджгави въ братско общество, въ Божие семейство, гдето силнитѣ самоотвержено носятъ немощитѣ на слабитѣ, богатитѣ гледатъ на имането си като на Божий даръ и си служатъ съ него за облекчаване теглата на ближнитѣ си. Така, религиозно-нравствената идеология, върху която се изгражда нашата фондация „Св. Климентъ Охридски“, излъчва едно облекчително лѣкуващо дори духовно оздравителна сила за обществото. *Милосърдието* е силното противоядие на общественитѣ неджзи, бедствия и изобщо злини. Милосърдието нѣма предѣли за своята проява. То не става по заповѣдъ, нито съ опредѣлени отъ закона вноски. Милосърдието е най-свободна проява на милостива душа, на *любяще сърдце*, на искрена християнска любовъ къмъ своитѣ ближни. А любовта — казва ап. Павелъ — е дълготърпелива, пълна съ благодъ, любовта не завижда, любовта не се превъзнася, не се гордѣе, не безчинствува, не дири своето, не се сърди, зло не мисли, на неправда се не радва, а се радва на истината, всичко извинява, на всичко вѣрва. На всичко се надѣва, всичко претърпѣва“ (1 Кор. 13, 4 и 8).

Три висши добродетели опредѣлятъ нашето нравствено битие: вѣра, надежда и любовъ, но по-голѣма отъ тяхъ — казва сжщиятъ великъ апостолъ — е любовта (1 Кор. 13, 13). Това е величественъ химнъ на християнската любовъ, отъ който всѣки християнинъ, желещъ та бжде полезенъ другиму, трѣбва да се вдъхновява.

Небесниятъ покровителъ на нашия градъ и на цѣлия български народъ Св. Климентъ Охридски неуклонно е следвалъ по тоя заветъ на ап. Павла, неговиятъ пѣснописецъ не напусто го оприличава на ап. Павла, като го нарича „другъ Павелъ за новитѣ коринтяни“. Ние, охридчани, високо почитаме Св. Климента. Той билъ обявенъ за светецъ скоро следъ смъртъта си. Могълъ ли да внуши такава вѣра въ своя народъ, ако той наистина не билъ украсенъ съ високи християнски добродетели? Дълбокорегиозна личностъ Св. Климентъ билъ проникнатъ отъ безгранична любовъ къмъ Спасителя и тази любовъ била винаги деятелна, т. е. тя се проявявала всѣкога въ самоотвержена служба на своя народъ. Той посветилъ всичкитѣ си сили за доброто на българския народъ „Всичко за другитѣ, нищо за себе си“ — това било основно правило на неговия

животъ. Както е известно, той се грижелъ не само за духовнитѣ нужди на българския народъ, а и за материалнитѣ му нужди, за подобрене на народното стопанство училъ народа, какъ да развие доходно овощарство. Св. Климентъ не се привързвалъ къмъ земнитѣ богатства и наслади, а смѣталъ имота си за даръ Божий. И цѣлиятъ му животъ се състоялъ въ постоянни грижи за беднитѣ, щедро раздавалъ своитѣ материални срѣдства на нуждаещитѣ се. Той развивалъ широка благотворителностъ. Както го рисува неговиятъ житиеписецъ, той билъ баща на сирацитѣ, помощникъ и покровителъ на вдовицитѣ, неговиятъ домъ билъ винаги отворенъ за бедни и странници. Преди смъртъта си той завещалъ цѣлиятъ си имотъ и всичкитѣ си книги на своята епархия и на своята манастиръ въ Охридъ. Изобщо Св. Климентъ е далъ неоценимъ примѣръ на милосърдие и състрадание, чрезъ което се издигалъ предъ своето паство като ангелъ въ човѣшка плътъ.

Охридската фондация е рожба на св. Климентовия духъ, една фиданка, която следъ хиляда години изниква изъ дигнера на св. Климентовото благотворително дѣло. Неговиятъ манастиръ, който билъ изворъ на Климентовото милосърдие, днесъ не сжествува. Направиха се разкопки, за да се откриятъ напълно останкитѣ на тая светиня. Но и безъ тѣзи вещественни останки личността на Св. Климента сияе като вѣчно пжтеводна звезда. Интересно е за науката да се открие св. Климентовиятъ манастиръ въ своя хубавъ видъ, но още по-важно е да се разкрие и възстанови *духовната сграда*, която била строена отъ Св. Климента и издигнала Охридъ въ всебългарски свѣтиликъ.

Ето Охридската фондация е разкритие на неговото дѣло. Тя се съзижда върху неговитѣ основи. Затова именно върху свидетелствата, които се даватъ на дарителитѣ, сж избразени Св. Климентъ и неговиятъ храмъ, които разнасятъ благословение и духовна свѣтлина и призоваватъ всички охридчани да дадатъ своя материаленъ приносъ, „като символъ на вѣчно горяща свѣщъ“.

Охридската фондация е камбаната на Св. Климента. Тя ни зове да следваме свещения заветъ на нашия небесенъ закриликъ. Презъ бурни вѣкове той е запазилъ Охридъ и ще го пази, докле свѣтъ свѣтува. Неговата воля е да цѣпти и напредва любимиятъ му земенъ кжтъ. Може ли охридчанинъ да не се вслуша въ гласа на своя светецъ? Вѣрвамъ, че нѣма охридчанинъ, който да не желае благосъстоянието на своя роденъ градъ. Нека подкрепимъ доброто обществено дѣло *Охридската фондация*, отъ която като пчеленъ кошерь ще протича хранителенъ и целителенъ медъ за всички. Фондацията пробужда всѣки единъ охридчанинъ да прояви своето родолюбие, своята любовъ къмъ беднитѣ ни съграждани и своята дълбока почитъ къмъ Св. Климента. Нека всѣки българинъ разтвори сърдцето си и пожертвува по-голѣма парична сума, знаейки, че тя ще му достави рѣдка душевна наслада, че е полезенъ на града, гдето е изгрѣла българската просвѣта и бликалъ изворътъ на старата българска култура. Нека изплетемъ отъ нашигѣ дарове нетлѣнни китни вѣнци за възхвала на Св. Климента и за вѣчна красота на Охридъ,

Какъ се създаде Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“

Българският народ през времето на славните царе Борисъ и Симеонъ е имал две най-племенни духовни огнища: Охридъ и Преславъ. Въ тия крепости на българщината се съсрѣдоточиха презъ златния вѣкъ на Симеона най-деятелнитѣ творци на новата култура, която бързо се възприе не само отъ българския народъ, но и отъ други близки и далечни народи.

Охридъ остана здрава крепостъ на българщината и презъ сръбското робство. Охридчани съ своето будно национално съзнание не се поддадоха на провежданото отъ сърбитѣ на-

раковъ, Димче Силяновъ, Клия Самарджиѣва Бобева, Климентъ Скопачковъ, Люба Бистрова Шекерджиѣва, Крумъ Чудовъ, Методи Ант. Кеѣкаровъ, Иванка Макаѣева, Петъръ М. Скопачковъ, П. Гребенаровъ, Левъ В. Чиновъ, Методи Я. Битраковъ, Димитъръ Я. Филипчеви, Братя Филипчеви, В. Гр. Спространовъ, Григоръ Ан. Спространовъ, Наумъ Якимовъ, Михаилъ Т. Савиновъ, Евтимъ Битраковъ, Стефанъ Петковъ, К. Сапунджиѣвъ, Никола Атанасовъ, д-ръ Никола Пасховъ, Кирилъ Минджовъ, Лука Групчевъ, Христо Чорбевъ, Д. Ст. Спространовъ, Ив. Хр. Групчевъ, Живко Ко-

всѣко дѣло, свързано съ възхода на Охридъ. Опредѣля се и събирането на сръдствата да става чрезъ дарения и завещания, като се посочва и какъ да бжде ръководенъ фонда. Министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве г. П. Габровски отдава голѣмо значение на тоя начинъ и нарежда да се направятъ необходимитѣ проучвания за осъществяване желанието на охридчани за преуспѣването на Охридъ чрезъ провеждането на редица мѣроприятия. Скоро отъ Охридъ постъпва втора молба, подписана още отъ 81 охридчани.

Следъ проучвания и размѣна на мисли, министърътъ на вътрешнитѣ работи г. П. Габровски напълно подкрепи идеята на охридчани и, по неговъ докладъ, Министерскиятъ съветъ въ заседанието му на 29 VII. 1942 год. реши:

„Одобрява се, по случай освобождението на старинния свещенъ български гр. Охридъ, въ който е горѣло кандилото на българския духъ презъ вѣковетѣ и който е люлката на българската книжовност, държавата да участвува, като учредителъ въ образуването на Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“ — гр. Охридъ, която ще има за целъ да способствува за развитието на града Охридъ въ всѣко отношение: културно, просвѣтно, социално, икономическо, санитарно и благоустрйоствено, за да може гр. Охридъ да получи пълно благоденствие и да стане едно отъ сръдцищата на духовната ни култура, какъвто е билъ въ миналото.

За горната целъ се отпускатъ 10,000,000 лв.

Възлага се на министъра на вътрешнитѣ работи и народното здраве Петъръ Габровски, да участвува въ изповѣждане на нотариалния актъ за учредяване на фондацията, като представителъ на българското правителство отъ името на държавата“.

Учредяването на фондацията

се извърши на 6 августъ 1942 година. Министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве, г. П. Габровски, следъ обиколката си изъ Македония за проучване нуждитѣ на населението, пристигна въ Охридъ, където бѣ сръдечно посрещнатъ. Той обиколи забележителнитѣ мѣста въ града и води

разговори съ представителитѣ на всички сѣсловия и сръди. Къмъ 6 ч. сл. обѣдъ, г. Габровски и придружаващитѣ го лица г. г. ген. Бойдевъ и ген. Жилковъ, битолскиятъ областенъ директоръ г. Козаровъ, пълномощниятъ министъръ г. С. Радевъ, мѣстнитѣ официални лица и видни граждани, се отправиха въ старата църква „Св. Климентъ“, за да се поклонятъ предъ мощитѣ на великия светецъ. Скоро тукъ се стекоха почти всички охридчани. При особена тържествена обстановка, г. Габровски съобщи на гражданството, решението на правителството за учредяването

произнесе прочувствена речъ, съ която благодари на правителството за грижитѣ, които се полагатъ за издигането на Охридъ. Произнесе прочувствено слово и стариятъ охридчанинъ Антонъ Ев. Кеѣкаровъ.

Актътъ по учредяването на фондацията бѣ извършенъ на самото мѣсто. Следъ това, г. Габровски заяви, че внася отъ свое име 20,000 лв. Това още по-силно развълнува охридчанинѣ. Веднага последваха щедрни дарения: 100,000 лв. отъ Иванъ Битраковъ, 6,000 лв. отъ

Министерскиятъ съветъ, по решението на който презъ 1942 година се учреди Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“

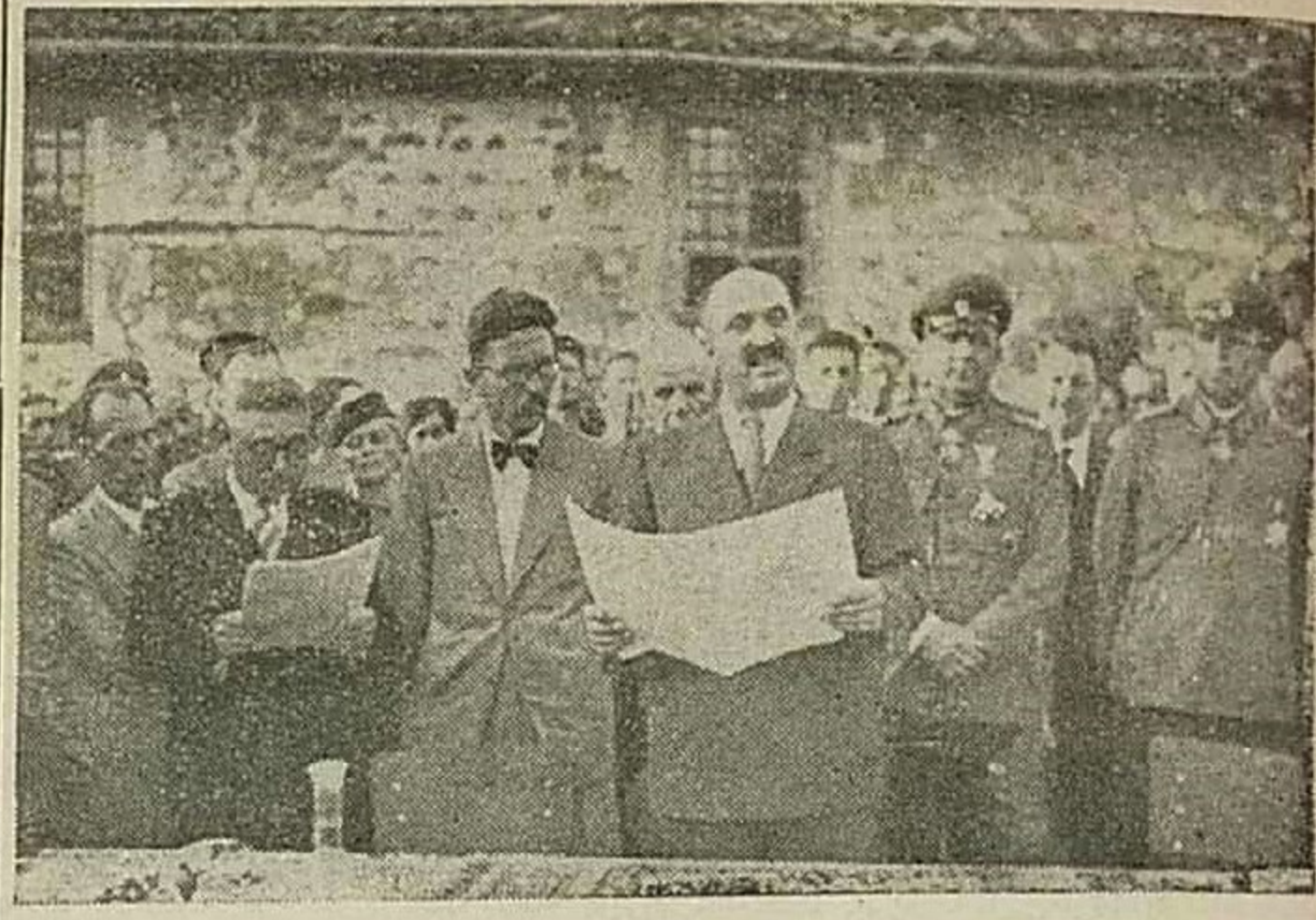
родностно „претопяване“ и съ голѣма любовъ запазиха своя градъ като светиня за българския народъ. Това тѣ доказаха не само съ устойчивостта си презъ сръбското робство, но и съ веднага проявената си загриженостъ, следъ изгрѣва на свободата, за всестранното издигане на Охридъ. Това желание изблизна едновременно съ радостта имъ отъ свободата. Тѣ знаеха, че Охридъ е заветъ и знаме на българските поколѣния. Защото нѣма другъ градъ, който да е вплетенъ тѣй здраво въ нашата култура, който да е запазилъ презъ вѣковетѣ и до днесъ толкова много паметници на българско строителство и на българска духовна мощь.

Желанието на охридчани е: Охридъ да бжде поставенъ на необходимата висота въ всѣко отношение, като стариненъ и свещенъ градъ на българския народъ. Това желание е изразъ на първата имъ грижа къмъ своя роденъ градъ и дългъ къмъ обединена България. Охридчани сами обсъждатъ какъ да потърсятъ сръдства и се явятъ въ помощъ на българската държава за всестранното издигане на Охридъ. Живущитѣ въ София охридчани иматъ същата грижа и тѣ проявяватъ

първиятъ починъ за създаването на общограждански фондъ „Св. Климентъ“

На 18 май 1942 год. тѣ подаватъ молба-изложение до министъра на вътрешнитѣ работи и народното здраве г. П. Габровски. Молбата носи подписитѣ на охридчанинѣ: Антонъ Ев. Кеѣкаровъ, Йорданъ Ив. Капчевъ, Петъръ Кл. Шапкаровъ, Ив. Ник. Нелчиновъ, Сакеларий Наумъ Анастасовъ, Гурко Христовъ Савиновъ, Илия Як. Гюрчевъ, Спасъ Гр. Яневъ, Марица х. Атанасова, Георги Ив. Бѣлевъ, Елисей Петковъ, Владимиръ Ан. Кеѣкаровъ, Евтимъ Янкуловъ, Никола Костевски, Климентъ Бояджиѣвъ, М. Ив. Антонова, Филе Наумовъ Филевъ, Евтимъ Бодлевъ, Христо Ан. Матлиевъ, Ив. Я. Бит-

раковъ, Анастасъ Данаиловъ, Климе Садиловъ, Наумъ Куртевъ, Спасъ Д. Пепелковъ, Георги Къочеговъ, Василка Н. Робева, Антонъ Н. Робевъ, Христина Н. Робева, Т. С. Стойчова, Мария Филева, Ставре Дуковъ, А. Анастасова, Ал. Автовъ. Въ молбата се опредѣлятъ и целитѣ за създаването на общограждански фондъ: да се образува неограниченъ капиталъ въ движими и недвижими доходни имоти, ценни книжа, като само доходитѣ отъ тѣзи имоти и лихвитѣ на капиталата служатъ за обществено подпомагане; общественото подпомагане да се изразява: въ почини за създаване на работа и полезни предприятия, отпускане помощи за трапезарии, детски приюти, сиропиталища, болници и др. въ Охридъ, подпомагане дейността на читалища и дружества, както и на

Министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве г. Петъръ Габровски отъ името на правителството оповестява учредяването на фондацията и голѣмото дарение на държавата

на фондацията. Тоя заяви: — Старопрестолниятъ градъ Охридъ, светинята на българския народъ, столицата на Самуила и здравата крепостъ на българската църква и българщината, въобще, не ще остане въ досегашното си бедствено положение. Покрай многото мѣрки, които ще бждатъ взети за всестранното издигане на този красивъ здравъ български кѣтъ, правителството е решило да основе фондация на името на Св. Климентъ Охридски. Първата сума, която правителството поставя на разположение на фондацията е 10 милиона лева. Сумата ще се изразходва за културното, просвѣтното, стопанско, здравно и благоустрйоствено издигане на града.

Това съобщение развълнува и зарадва цѣлото гражданство. Кметътъ на града г. Коцаревъ

Антонъ [Кеѣкаровъ, по 10,000 лв. отъ ген. Бойдевъ и ген. Жилковъ, 10,000 лв. отъ Б. М. Бончевъ, 5,000 лв. отъ битолскиятъ обл. директоръ г. Козаровъ и др. Гражданитѣ се надпреварваха да дадатъ свои лични сръдства за засилване на фондацията. Тържеството бѣ величествено. Съзли отъ радостъ се лѣха отъ очитѣ на всички. Г-нъ Габровски, развълнуванъ отъ трогателната радостъ на охридчани, произнесе още нѣколко прочувствени слова:

— Тукъ, въ Охридъ, е закърменъ българския духъ. Отъ тукъ се е разпалилъ факелътъ на българската просвѣта. Българскиятъ Царъ, както по времето на Симеона, жѣлае всестранния напредѣкъ на обединена България

Една скромна охридчанка, потомка на Пърличевата майка и на хикадитѣ нѣкогашни българки отъ старопрестолния градъ, които прогониха страхотния грѣцки владика Мелетий, се приближи съ страхопочитание до министра и задала отъ умиление, прошепна:

— Готова съмъ и обещитѣ си да дамъ за величието на България и нейния Царъ!

Въ този моментъ всички развълнувани запѣха въ единъ гласъ Химна на Царя. Родолубивото тържество стана още по величествено. Образува се внушителна манифестация, която продължи до площада и тамъ тържествено завърши съ крѣшни хора.

Охридъ ликуваше. Защото се положиха здрави основи на новото му духовно пробуждане въ границитѣ на обединена България.

Видниятъ охридчанинъ Антонъ Е. Кеѣкаровъ открива събранието при учредяването на Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“

Богомилъ Шарѣнковъ

Първият Управителен съвет на Охридската общогражданска фондация „Св. Климент Охридски“

проф. Ив. Снџгаровъ проф. Кир. Мирчевъ епископъ Харитонъ Христо Миладиновъ полк. Ив. Магеровъ Илиа Коцаревъ Хр. Бачковъ

Георги Велевъ Иорданъ Капчевъ Кирилъ Пърличевъ Антонъ Кецкаровъ Асенъ Каваевъ Влад. Бояджиевъ Демостенъ Маневъ

Първият управителен съвет на учредената през 1942 год. Охридска общогражданска фондация „Св. Климент Охридски“ бѣ конституиранъ както следва:

1. Отъ представител на Министерския съветъ, за какъвто тогава бѣ директорътъ на Битолската областъ Хр. Миладиновъ; 2. Замѣстникътъ на Охридския Митрополитъ — Епископъ Харитонъ; 3. Началникътъ на охридския гарнизонъ, какъвто тогава бѣ полковникъ Ив. Магеровъ; 4. Професоръ Ив. Снџгаровъ, като представител на Академията на наукитъ; 5. Професоръ Кирилъ Мирчевъ, като представител на Софийския университетъ; 6. Кметътъ на гр. Охридъ Илиа Коцаревъ; 7. Охридскиятъ околийски съдия, какъвто тогава бѣ Хр. Бачковъ; 8. Директо-

Иванъ К. Заровъ Методи Къосевъ

рътъ на гимназията въ Охридъ, какъвто тогава бѣ Георги Велевъ и следнитъ 12 души охридчани: Антонъ Кецкаровъ, Кирилъ Пърличевъ, Иорданъ Капчевъ, Владимиръ Бояджиевъ, Демостенъ Миневъ, Коста Хаджиевъ, Асенъ Каваевъ, Димитъръ Коцовъ, Иванъ Заровъ, Михаилъ Яневъ, Методи Къосевъ, Петъръ Филевъ.

Първото заседание на управителния съветъ се състоя на 1 ноември 1942 г., когато бѣ избрано постоянно присъствие, въ съставъ: Председателъ: Антонъ Кецкаровъ; съветници: Кирилъ Пърличевъ и Асенъ Каваевъ.

Къмъ края на м. юлий 1943 г. съветникъ въ постоянното присъствие стана г. Владимиръ Бояджиевъ, вмѣсто подалия оставка К. Пърличевъ.

Безсмъртната школа

Преди повече отъ 1000 години, светецътъ Климентъ запали въ Охридъ единъ фаръ на просвѣта, който лъчи озариха, не само българския народъ, но и цялото славянство. Това духовно влияние допринесе за националното обособяване на славянскитъ племена и определило културната стойностъ и историческата мисия на българския народъ.

Хиляди ученици минали презъ школата на Св. Климента, където се подготвяли за апостоли на словото Божие и за учители на народа.

Св. Климентъ отдавна е напусналъ земния животъ, но силата на неговия духъ продължава да напътствува българския народъ, а Охридъ повече отъ 1000 години поддържа живъ сиомена за най-големия български светия. И не само спомена, но и поукитъ на великия учител до днесъ оставатъ моралната основа на охридчанина. И до днесъ душата на охридчанина е изградена въ единъ стилъ, който води началото си отъ школата на Св. Климента. Тази школа, създадена отъ единъ свѣтълъ умъ, пазена презъ вѣковете, като най-ценно съкровище въ душитъ на най-достойнитъ, днесъ трѣбва отново да стане свѣтилице на цѣлия български народъ.

Въ Охридъ, трѣбва да учатъ и приематъ духовна закуска единъ брой надарени българчета повикани отъ всички краища на земята ни. Природната красота, историческото минало и образователната работа, ще дадатъ условията за формирането на личности, достойни последователи на Св. Климента.

Освенъ гимназия съ всички изисквания за модерно обучение, въ Охридъ ще трѣба да се построи и единъ пансионъ за юношитъ, които ще дойдатъ да получатъ средното си образование въ града на Св. Климента. Осъществяването на тази идея е възможно, а историческиятъ моментъ, който изживяваме, я налага. Срѣдствата може да ги даде вѣржавата, фондацията, а голѣмитъ общини, които ще изпращатъ питомци.

Така Охридъ отново ще стане разсадникъ на просвѣта и символъ на народно единство.

Методи Кецкаровъ

Директоръ на охридската гимназия

Най-характерното въ охридския говоръ

По своето положение въ крайния юго-западъ на българската езикова областъ охридскиятъ говоръ се явява съ нѣкои свои особености необикновено важнѣ за българския езикъ. Най-характерното въ случая е срѣдишното мѣсто, което тоя говоръ заема между говоритъ въ централна Македония и стариннитъ говори въ Костурско и Корчанско. Охридчани говорятъ днесъ такъвъ български езикъ, който представя истински мостъ на преходъ отъ по-старо къмъ по-ново. Тоя езикъ покрай другото е и прѣко огледало на онова говорно състояние, което преди вѣкове е било свойствено за цѣлата македонска областъ.

Всѣки, който премине да рече отъ Битоля или Прилепъ въ Охридъ ще забележи, че редовно въ онѣзи думи, които сж съдържали старата носовка Ж, охридчани се придържатъ къмъ изговоръ, който е характеренъ за източнитъ българи. Така срещу битолско и прилепско *пат* и *заб*, охридчани произнасятъ *пѣт* и *зѣб*, срещу битолско и прилепско *кѣтник* и *мѣка*, охридчани иматъ въ своя говоръ *кѣтник* и *мѣка*. Положението, което владѣе въ Охридъ е по-старинно. То представя срѣдна фаза въ развоия на старата носовка Ж, запазена на старата носовка Ж, запазена и въ североизточна България и въ възприета и въ българския литературенъ езикъ. Развоиятъ който имаме въ Прилепъ и Битоля е по-ново явление, което е засегнало голѣма частъ отъ българскитъ говори като се

почне отъ срѣдна Македония въ североизточна Пасока чакъ до околноститъ на Пазарджикъ. Друга старинна черта въ охридския говоръ представятъ голѣмитъ брой думи, въ които е запазено съчетание *шч* срещу по-ново и чуждо *к*, разпространено почти въ цѣла Македония. Напр. срещу битолско и прилепско *гѣки*, въ Охридъ се казва *гѣши*, срещу *лѣка* — *лѣшица*, срещу *фѣкъм* — *фѣшчѣм*, — срещу *сѣкъм* — *сѣшчѣм*. Въ науката отдавна е доказано, че начинътъ, по който се произнасятъ тия думи въ срѣднитъ македонски говори, е последица отъ късни чужди влияния. И тукъ, следователно, охридскиятъ говоръ издава своето упорито придържане къмъ особеноститъ на старината и нежелание да се подава на чуждо влияние.

Необикновено важна е друга

„Охридъ“, брой единственъ, се издаде отъ Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“, подъ редакцията на Богомилъ Шаренковъ, по случай провеждането „Денъ на Охридъ“ — 8 декември — празникътъ Св. Климентъ Охридски. Редакцията благодарна на всички, които се отзоваха съ статии за значението на старопрестолния градъ Охридъ и за дѣлото на Св. Климентъ Охридски, и се извинява, че по липса на повече мѣсто не можаха да бждатъ помѣстени всички получени статии.

една редица отъ форми, които отличаватъ охридския говоръ отъ говоритъ въ срѣдна Македония, именно думитъ *й'дѣръ*, *й'тѣрва*, *й'зѣк*, *й'чѣмен* — срещу *ядѣр*, *ятѣрва*, *язѣк*, *ячѣмен*. И въ тая точка охридскиятъ говоръ издава своята по-старинна езикова основа. Тѣзи случаи сж резултатъ отъ така наречената срѣднобългарска замѣна на носовкитъ, едно явление, което е характерно за цѣлата територия на българския езикъ и представя типична българска особеностъ.

Какъ въ охридския говоръ се борятъ понѣкога стари и нахлули отъ чужди форми показватъ случайтъ като *цѣрвен*, *цѣрнило*, *цѣрни*, които се срѣщатъ наредъ съ *чѣрва*, *чѣрешна*, *чѣреп*. Това раздвоение показва, че въ охридския говоръ не сж могли да проникнатъ и да се наложатъ напълно новитъ форми отъ типа на *цѣрни*, които днесъ инакъ господствуватъ почти навсѣкжде въ Македония.

Съ тѣзи нѣколко подбрани черти се постарахме да изтъкнемъ, кое е най-характерното въ говора на охридчани отъ общобългарско гледище. Ясно ставя, че както днесъ Охридъ се блѣсти съ славата си на старинно духовно огнище, така и езикътъ на охридчани пѣзи въ значителна степенъ връзката си съ българската езикова старина, много по-вѣрно и по-здраво, отколкото говоритъ въ срѣдна и северна Македония.

Проф. К. Мирчевъ

Граждани, станете дарители на фондацията

Охридъ - Иерусалимъ на българската култура

Смѣло може да се каже, че Охридъ е най-заслужилитъ градъ въ нашата Родина. Живописно разположенъ до северо-източния край на своето романтично езеро, тоя античенъ градъ заема мѣстото на още по-древния градъ Лихнида, презъ който въ далечното минало е минавалъ важниятъ воененъ и търговски пътъ *Виа Егнатца* отъ Драчъ на Адриатическия брѣгъ презъ Солунъ за Цариградъ. Поради своето важно географско положение и дивната си несравнима красота, Охридъ е билъ единъ отъ най-любимитъ градове на нѣкогашнитъ наши владѣтели Борисъ и Симеонъ, а по-късно престоленъ градъ на храбрния и неуморимъ Самуилъ. Едновременно съ това той отъ дълбока древностъ е най-важното културно просвѣтно сръдище на българщината. Тукъ съ не по-малка ревностъ отъ своитъ учители солунскитъ брата св. св. Кирилъ и Методий е проповѣдавалъ словото Божие въ края на IX в. изпратениятъ отъ царь Бориса св. Климентъ. Годиши подредъ той е поучавалъ народа, запознавалъ го съ българската азбука и книжнина и тъй създавалъ

Охридската просвѣтно-религиозна школа.

Тая зааменита школа може съ право да се счита за първия български университетъ, отъ гдето сж излѣзли стотици и хиляди просвѣтени люде, разнасяйки българската книжовна култура по всички кѣтове на старо-планинския полуостровъ и по-далече. Наредъ съ св. Климента голѣма народополезна дейностъ е развивалъ тука все по онова време и св. Наумъ, преданъ последователъ на солунскитъ брата и помощникъ на св. Климента. Съгласно вѣжеланието и съ сръдствата на Бориса и Симеона, св. Наумъ съградилъ въ 905 година на прелестния юго-източенъ брѣгъ на Охридското езеро прочутия манастиръ, нареченъ на името на светеца. Въ него и сега се пазятъ мощитъ на св. Наума. По-късно въ XIII в. на билото на източния хълмъ надъ Охридъ е била съградена и особено тачената отъ нашия народъ черква св. Богородица, преименувана впоследствие на името на св. Климентъ. Въ нея и днесъ се съхраняватъ мощитъ на тоя светецъ, както и дървената му статуя. Въ Охридъ има и други още старинни храмове, между които най-интересниятъ е св. София. Предполага се той да е билъ построенъ въ X в. Величественъ съборенъ храмъ нѣкога на Охридската архиепископия, по-късно, следъ нашествието на турцитъ, той билъ превърнатъ въ джамия. Твърде интересни старини, които свидетелствуватъ за здравата българщина на този край, се намиратъ и въ недалечнитъ отъ Охридъ древни черкващи и манастири, дето презъ вѣковетъ се е запазила чистата българска речъ. Всичко туй показва, каква непоколебима крепостъ и светиня за българщината е билъ Охридъ отъ край време. Доволно е да се спомене, че всесилната грѣцка патриаршия трѣбваше въ течение на столѣтия да полага най-голѣми усилия за унищожението на независимата Охридска българска архиепископия, на която не посегна дори и Василий II, българоубиецъ презъ X вѣкъ. Но коварството на Фенеръ излѣзе въ края на краищата по-силно. Съ богати подкупи и интриги по времето на патриархъ Самуилъ Ханджери на 10 януарий 1767 г. съ султански беракъ на близу осемъ вѣковната наша архиепископия бѣ сложенъ кръстъ. При все туй, суетни останаха надеждитъ на грѣцзма да се обезличи тоя български край.

Вдѣхновявани отъ славното минало

и съ неотслабнащо уважение и

вѣра въ св. Климентъ тукашнитъ българини продължиха борбата противъ безспирнитъ домогвания на народнитъ ни врагове.

Всѣки малко или много запознатъ съ нашата история знае, че следъ славното царуване на Симеона, при сина му Петъръ и внучитъ му Борисъ II и Романъ българската държава бързо започна да запада. Главната причина за това бѣ некадѣрността на Петра и особено разширената отъ Византия поквара между нашия народъ. Поради това скоро надъ Първото българско царство се сгъстиха черни облаци. Потънала въ анархия, северо-източната частъ на държавата ни съ столица Преславъ въ непродължително време паднала подъ византийската власт. Това станало по времето на императоръ Иоанъ Цимисхи, който се надѣвалъ, че следъ като превзелъ Преславъ и пленилъ цѣлото царско семейство, юго-западния дѣлъ на държавата, дето византийцитъ не били проникнали, ще падне отъ само себе си. Но ето, че въ тоя критиченъ моментъ начело на българския юго-западъ, т. е. Македония, се явява мощната и енергична фигура на Самуила, който въ продължение на около двадесетъ години (976—994) преди това е билъ прѣвъ помощникъ на Петра и неговитъ синове. Сега той се провъзгласява за царъ и повежда още по-люта борба противъ Византия. Въ кратко време той успѣва не само въ тая си задача, но разширилъ твърде много предѣлитъ на своята държава. Тѣй престижътъ му порастналъ още повече и славата му се разнесла и извънъ Балканския полуостровъ. Създадено по негово време западно или Охридско царство се простирало на югъ дори до Коринтския провлакъ. За този]

даровитъ и храбръ нашъ владѣтель

отъ прабългарско потекло, даже византийскитъ съвременни лѣтописци се отзоваватъ най-ласкаво. Историкътъ Скилица казва за него: „Този войнственъ, удивително предприимчивъ човѣкъ, който мразѣше бездействието, стана господаръ на цѣла България“. Вѣроятно, по водени съображения последователно престолни градове на Самуила били Воденъ, Прѣспа и най-последно и за най-дълго време — Охридъ. За нещастие Охридското царство не трая дълго. Заеътъ постоянно съ войни противъ враговетъ на българската държава, Самуилъ имаше да се бори съ голѣми мъчнотии. Преди всичко, самото географско положение на тогавашното българско царство поради неговитъ разширени граници не е било лесно защитимо. При това презъ тая епоха Византия при Василий II била въ своя голѣмъ възходъ. И именно сега при тия неблагоприятни условия щастието извиъна на Самуила. Годишата 1014 се окава фатална за самия него и за царството му. При все туй, ако и краткотрайно, Охридското царство изиграло една отъ най-важнитъ роли въ нашата история. Благодарение на него, българскиятъ народъ не се видѣ изложенъ на още по-опасни изпитания въ оная отдалечена епоха. И тѣкмо въ туй се заключаватъ неоспоримитъ заслуги на Самуиловото царуване презъ сръдновѣковното ни героично минало.

Нека всѣки българинъ се проникне отъ чувство на благоговение къмъ тоя нашъ Иерусалимъ, нека го споходи поне веднѣжъ въ живота си и да се поклони на мощитъ на първия български епископъ св. Климентъ. Това се вменява въ дългъ особено на нашата младежъ.

А. Тошевъ

КРЕПОСТЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХЪ

Въ своята борба за право на животъ, българскиятъ народъ не веднѣжъ е изпадалъ въ тежко положение. Обстоятелството, че отъ времето на своето историческо обособяване нашиятъ народъ е губилъ на два пѣти държавната си независимостъ и е билъ изправянъ предъ риска да изчезне като народъ — достатъчно говори за драматичнитъ превратности, въ които сж изпадали нашитъ прадѣди. Лоши исторически сѣдбини сж имали, разбира се, и други народи, които сж губили свободата на държавата си, сж били прицель на национално обезличаване. Картина на нашето робуване е кошмарна, именно защото ние сме били винаги заплашени да бждемъ унищожени като народъ и да послужимъ за торъ на заграбителитъ на български земи. Това, което турската власт ни признаваше като духовно богатство, създадено презъ вѣкове, отричаше ние се отъ грѣцката патриаршия, която третираше българския народъ като стадо, отъ неподлежащи на никакво развитие овчари. Историята свидетелствува, че винаги, когато части отъ българското национално тѣло сж били кжсани отъ хищни съседни, нѣщата не сж се приключвали съ заграбване на територии. Върху снагата на заробения българинъ е минавалъ тежкия валакъ на националното обезличаване, на асимилацията и това тежко престѣпление въ най-ново време ставаше при мъчливото одобрение на културни народи, които се считатъ въ правото си да говорятъ отъ името на свѣтовната съвѣсть и въ името на международната правда.

Стрѣвно атакуванъ отъ много мѣста, българскиятъ народъ е придобилъ презъ многовѣковното си съществуване и единъ опитъ въ инстинкта си за самозапазване. Презъ всички мрачни епохи на упадѣкъ, на униение, отчаяние и на безизходностъ, българинътъ е чувствувалъ че единъ народъ не загива окончателно, ако запази въ съзнанието и душата си свѣтото чувство за родъ и родина, духовната си връзка съ славното минало на своя народъ и вѣрата си въ възкресяването на народната мощъ. Духовнитъ нишки, които свързватъ единъ народъ и които го правятъ сила, която се налага, сж често пѣти невидими и неуловими. Въ дни, когато българската писменостъ е била гонена и унищожавана, народътъ е предавалъ историче-

скитъ спомени за българскитъ царе и царства, за юначнитъ борби на своитъ прадѣди, чрезъ разказа около домашното огнище, чрезъ народната пѣсенъ, чрезъ преданията, приказкитъ и легендитъ. Като неугасващо кандило блѣщукатъ въ тъмнитъ времена на робството тия прояви на народния духъ, каляватъ го въ страданията и чрезъ вжтрешната си сила ставатъ броня въ изпитанията. Българскиятъ народенъ епосъ е недостъпната за вражески нашествия национална крепостъ, въ която народностното чувство се запазва презъ вѣковетъ невредимо.

Националното ни чувство е било защитено презъ най-мрачни дни и отъ скромнитъ и неизвестни служители на българското православие, които пазѣха въ своитъ килии всички спомени и емблеми, свързани ни съ славнитъ дни на миналото. Знае се каква голѣма роля сж играли манастиритъ въ огромнитъ усилия на българския народъ да стѣпи здраво на краката си и да поеме въ ржцетъ си своитъ сѣдбини. Черквитъ и манастиритъ сж били истински крепости, въ които народниятъ духъ се е чувствувалъ напълно запазенъ отъ всѣкакви беди.

Не е никакъ чудно, че Охридъ е игралъ такава огромна роля въ културното развитие на българщината и въ борбитъ за запазване националния обликъ на Македония. Преди св. Климента още въ югозападнитъ покрайнини на тая българска областъ голѣмо значение е имала фамилията на князь Никола, която, споредъ нѣкои исторически данни, е разпростирала своето влияние дълбоко въ днешна източна Албания. Тая историческа версия е правдоподобна, тѣй като и до днесъ селищата, рѣкитъ и хълмоветъ въ областта на планината Мокра носятъ чисто славяно български имена. Натискътъ на полудивитъ албански племена върху българскитъ земи още отъ времето на князь Никола е билъ голѣмъ и затова и противодействието на нашитъ прадѣди е било сжщо така голѣмо. Противодействието срещу албанскитъ нашествия е било не само съ оржжие, но и съ културни и просвѣтни сръдства, които сж

давали най-голѣмъ престижъ на носителитъ на българската власт. Св. Климентъ и св. Наумъ съ чисто религиозно-духовната си дейностъ по тия мѣста сж обединявали душитъ на народа и сж го правили напълно подготвенъ за всѣкакви жертви въ името на народното самозапазване. Охридъ на св. Климента е бентътъ, въ който сж се разбивали всички опити на дивитъ племена да нахълтатъ въ българскитъ земи и да разрушатъ българската национална общностъ. Крепостъ на българщината и стражъ на свѣтото ни национално дѣло — това е Охридъ въ миналото. Тая е и историческата му мисия въ бждеще.

Петъръ Карчевъ

ОХРИДСК

(Написано при известието за)

Какво ме тласка днесъ и
Къмъ твоя лѣска въ ширь

О езеро преки

Не знамъ — но въ тоя ка

Съсъ вихрени крила къмъ

Къмъ твоя чуденъ свѣтъ, п

Ламтя да потопя душа

На твойто огледало въ с

О езеро оа

На синитъ вълни да гл

На тъхний плѣсъкъ тих

Стенането

И тамъ, при Охридъ стар

Взвѣ който е стоялъ изм

На бурний С

Да сътъя, може-би, велики

Витающъ тамъ; да чуя в

Легендитъ свети на стар

Да тѣна въвъ море отъ сп

Предъ твоя чуденъ ширь с

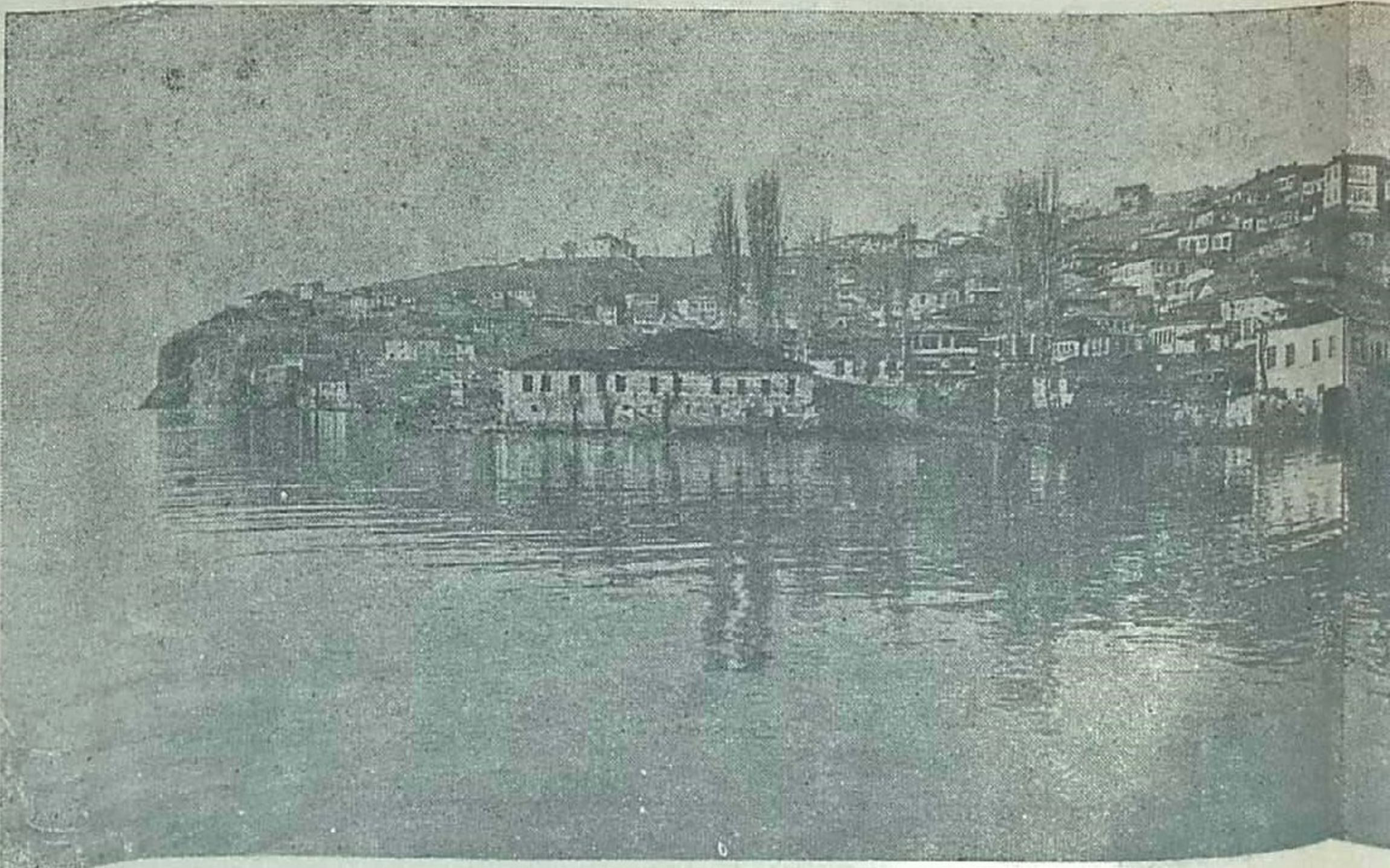
Кой свода от

И, гостъ очарованъ, въвъ с

Да гледамъ възхитенъ нар

Какъ вътър

Ноември 1915 г.

ИЛИНДЕНЪ И ОХРИДЪ ДЪЛГЪ КЪМЪ ОХРИДЪ

Българската държава се създаде в 679 г. от Хань Аспарух към устието на р. Дунав. За стабилизирането ѝ като самостоятелна и независима държава голям дял се пада на Охрид, дето се подизаваше най-големият българин Климент Охридски и неговите сподвижници — седмочисленният Св. Наум, Св. Ангеларий и др.

Великото дело на Климента е своята просветна дейност и многобройните си ученици учители и свещеници тикна напред българския народ в просветно и стопанско отношение и го постави на подобаваща висота. Дялото на тези многобройни дейци през всички времена на тъмното робство като неугасим факел будеше съвест в народа ни и го залази. Незаличимите паметници към тази епоха и от епохата на Самуила ясно определят задачите на граница при сините води на Охридското езеро.

Македонските българи много

дължат на Охрид в своите епични борби за свобода и обединение. Илинден — това велико дело в новата ни история, е рожа на спомените и духа, съхранявани с вякове от поколения на поколения.

Четиридесет години ни дължат от великия подвиг на македонските и тракийски българи — Илинденското въстание, което очуди света с героичните подвизи на борците и саможертвата им за свободата на Родината.

По своята сила и мощ, по своето величие — Илинденската епопея е единствена в историята на освободителните борби. Споменът за Илинден и следът ввякове ще бъде все тъй присъден и обожаван и ще буди гордост и възторг в бъдните поколения, пжтеводна звезда, която ще сочи пътя, какъ достойно и всеотдайно се служи на родъ и родина. На 2 август 1903 г. в полите на Бигла избухна първата бомба и възвести, че денят на разплатата е настъпил. Въ дебрите на дивния Пирин, Бялоситниния Шаръ, историческата Бяласица и Странджа единъ зовъ се понесе — „свобода или смъртъ“.

Главното огнище на тази неравна борба

бъ югозападна Македония. Сигналетъ бѣ даденъ въ героничното Смилево и съ страшна сила се прояви въ Крушево, Костурско, Леринско, Битолско, Прѣспанско, Охридско и Кичевско.

Съ нечути и невиджени подвизи се проявиха и другите революционни окръзи: Скопският, Солунският, Сърският и Одринският.

Ето въ какво се изразиха революционните действия на възстаналия робъ за времето отъ 2 август 1903 г. до м. ноемврий:

1. Въ Битолския вилаетъ презъ Илинденското въстание станаха 150 сражения и загинаха 746 възстанници. Ожогарени изцѣло или отчасти 122 села съ 8646 жщи и останали безъ покривъ 51,696 жители. Убити и изклани 1779.

Охридъ и Охридско взе живо участие въ възстанието, което се ръководѣше отъ Христо Узуновъ, Антонъ Кецаковъ, Наумъ Цвѣтиновъ, Н. Златаревъ, Н. Чакъровъ, Тасе Христовъ, Деянъ Димитровъ, Смиле Войдановъ, Арг. Мариновъ, Никола Езерски и Цв. Стояновъ.

Ожогарени села: 32 изцѣло и 10 отчасти; изгорѣли жщи — 2064; останали безъ покривъ — 13144; изклани и избити — 419.

2. Въ Одринския вилаетъ отъ 19 август до 28 октомврий станаха 36 сражения, въ които паднаха 46 четници и много деца и жени.

3. Въ Скопския вилаетъ отъ 1 август до 1 ноемврий станаха 15 сражения, въ които паднаха 93 четници.

4. Въ Солунския вилаетъ отъ 1 август до 1 ноемврий станаха 38 сражения, отъ които въ Сърския окръгъ 22 сражения, а въ Солунския окръгъ 16 Загинаха 109 четници и много новинни мъже, жени и деца.

Общо въ Македония и Одринско станаха 239 сражения, въ които паднаха 994 четници.

Въ четирите вилаета пострадаха 201 села — бѣха изцѣло или отчасти ожогарени 12440 жщи; 4694 души избити, изклани и живи изгорени; 70835 души бѣха обездомени; 30,000 души избѣгаха въ България.

Къмъ края на ноемврий възстанието бѣ временно преустановено, обаче,

борбата не престана.

За слава и чест на борящия се народъ, духомъ той не отпадна, не хвърли проклетие противъ своите водечи, а ги приюти и запази, въпрѣки преследванията и жестокостите на султанските власти. Даме Груевъ и другарите му останаха между народа и съ него заедно сподѣляха скърби презъ тежката настъпила зима. Свободата не дойде, но и борбата продължи безспиръ и съ страшна стѣхйност.

Освободениятъ братъ не остана глухъ на болките и страданията, които идѣха отъ братската робска земя. Въ войните отъ 1912 година и 1918 г. той даде хиляди, хиляди жертви и покри съ неувѣхваща слава българското оржие въ редъ героички подвизи изъ македонските и одринските поля и планини. Свободата на брата робъ пакъ не дойде; Родината ни бѣ ограбена и разпокъсана.

25 години се изминаха въ дни на изпитание и тежки преследвания, но най-сетне истината победя. — Ступиха се срамните окови и зората на свободата огрънащата мила Родина, Следъ гранлозия подвигъ на германския Райхъ — 1941 година.

И днесъ, по случай 40 години отъ славната Илинденска епопея, ние доживѣхме този великъ моментъ да манифестираме нашата радостъ за свободата и обединението на българския народъ.

Въ тия сждбоносни времена, времена на тежки изпитания, да изпълнимъ завета на нашия любимъ Царъ Борисъ III — единни, сплотени и съ вѣра въ свети бжднини да сме готови на саможертва за България

Нека всички се сплотимъ около трона на любимия ни Царъ Симеонъ II, достоенъ наследникъ на своя великъ баща.

Всички готови на жертви за запазване на обединена България!

Л. Томовъ
Председател на Илинденската организация

Изгряватъ на свободата въ старопрестолния български градъ Охридъ се ознаменува съ учредяването на 6 август 1942 г. Охридска общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“, по инициативата на охридското гражданство и решението на Министерския съветъ.

Желанието на охридчани бѣ изразъ на голъма любовъ къмъ градъ Охридъ — тази светиня за българския народъ и стожеръ на българската държава, българския царъ и българския патриархъ.

Основната идея е: че Охридската фондация се учредява въ паметъ на епичните революционни и освободителни борби за духовното и политическо освобождение и изгрялата свобода въ Охридъ, съ задача да служи за повдигането и всестранния напредък на Охридъ, широка обществена благотворителност и да подкрепя всъко дяло, което иде да покаже величието, благолепие и значението на Охридъ въ историята на България.

Една идея, която се поведе отъ охридчанина г. Антонъ Кецаковъ, бившъ дългогодишенъ екзархийски учител и такъв въ стара България, участникъ въ революционните борби въ Македония, илинденецъ и борецъ до днь днешенъ за българщината.

Тази идея бѣ прегърната отъ негови съграждани и осяществена на дяло съ ценното съдействие на българското правителство и Височайшето благоволение на о'Бозе починалия Н. В. Царъ Борисъ III „че съ голъмо удоволствие приема поканата на Управителния съветъ на Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“

ПЪРВОТО СРЪДИЩЕ НА КУЛТУРА И ПРОСВѢТА

Охридъ е българския Иерусалимъ, разположенъ на два хълма, романтично къмъ езерото. Охридъ, старопрестолниятъ градъ на българските царе, има 10,580 жители, чисти българи, съ една рѣдка благородна душа, пълна съ искре постъ и гостопримство.

Охридъ е светния за българина. Той бѣ единъ отъ културните и политически центрове на нашите царе Борисъ и Симеонъ и столица на храбрия царъ Самуилъ.

Въ X—XI вѣкъ Охридската патриаршия строи величествена черква Св. Богородица, по-късно Св. Климентъ, където се съхраняватъ мощите на светеца. Народниятъ учител създава първиятъ университетъ и просветно-религиозна школа. Тръбва да се подчертае, че Охридската патриаршия игра голъма роля въ миналото и бѣ убѣжище на всички културни и национални ратници въ западна Македония. Последниятъ патриархъ бѣ Арсений, 1767 година, изгоненъ и хвърленъ въ занданите и по тоя поводъ българскиятъ поетъ и труженикъ на българщината Григоръ Пърличевъ изпѣ пѣсенята „въ хиляда седемстотинъ шестдесетъ и второ лѣто“... Култътъ и духа на светаго Климента крепи народа, като никога не угасваше националното съзнание на охридчани. 1858 година, родолюбивитъ охридчани, стари и млади, издигнаха своя културенъ храмъ и построиха първото българско училище, за българщината. За родолюбието на охридчани говорятъ много историци и пжтешественици. Охридчани взеха голъмо участие въ българското възраждане и черковната борба.

Димитъръ Миладиновъ презъ 1860 год. подигна въпроса предъ Цариградската патриаршия за български владико, българска черква, българско училище и българска просвѣта. Въ резултатъ на това искане Димитъръ Миладиновъ бѣ

ски“ да стане нейнъ върховенъ покровител, като пожелава, щото фондацията да успѣе напълно въ благородната задача, която си поставя, да издадне Охридъ въ всѣко отношение, като срѣдище на българска духовна култура, какъвто е билъ винаги въ историята на България“.

И азъ виждамъ преобладаваща хубавъ пжтъ на това дяло: неговото далечно щастливо развитие и постижение; виждамъ този изграждащъ се величественъ паметникъ на обединена България.

Длъгъ е на всѣки охридчанинъ да бжде дарителъ на Охридската фондация, но право и дългъ е да бжде дарителъ и всѣки българинъ, защото Охридъ не принадлежи само на охридските граждани; той принадлежи на България, на българската история и на българския народъ.

Изпълнението на този дългъ ще бжде единъ приветъ къмъ едно велико борческо минало: — къмъ всички борци и воини, които умрѣха подъ знамето на България, за да очертаятъ съ кръвта си „Де е България“, и въ тези очертания блъстятъ охридските вълни; единъ приветъ къмъ свободния вече Охридъ, който е крепѣлъ непоколебимото българско съзнание, несломимия български духъ и остана буденъ стражъ на българщината презъ вѣковете на всички робства; единъ приветъ къмъ обединена България.

Нека това родолюбиво дяло да живѣе въ вѣчни вѣкове и да летѣ отъ успѣхъ къмъ успѣхъ въ цялокупна, единна и могъща България.

Иорданъ Капчевъ

О ЕЗЕРО

освобождението на Охридъ

кой ме гласъ зове
и китки бръгове,
расно?

съ величественъ ламти
тебѣ да полетя,
ленилъ духа ми в' астно;

смаянъ взоръ
пътлия просторъ
ино!

амъ хубостята,
да слушамъ пѣсенята,
тайно;

праха да видятъ святъ
зналий платъ
амуила,
я му духъ
ромона ти глухъ
ината мила;

момени, мечти
неземни красоти
пражава,

лвния ти бръгъ,
родния ни стѣгъ
го развѣва!

Иванъ Вазовъ

Манастирът „Св. Пантелеимон“ въ Охридъ

СВЕТИ НАУМЪ

Политическото и културно величие на сръдновековния гр. Охрид и до днес е засвидетелствувано отъ многобройните му исторически паметници. Величествената „Самуилова крепост“ и монументалната Охридска църква „Св. София“ до преди няколко месеца отъ всички се посочваха като два между най ценните исторически паметници въ Охридъ. Днес, обаче, благодарение на разкопката, която стана при джамията „Имаретъ“, къмъ тези два безспорно ценни паметника трябва да прибавимъ и разкопаната църква на Климентовия манастир „Св. Пантелеимонъ“. До разкопката, въз основа на писани документи, които говорятъ за дейността и дѣлото на Св. Климентъ, бѣше познато, че Климентъ построилъ въ Охридъ собственъ манастиръ, по светенъ на Св. Пантелеимонъ, но на кое мѣсто е билъ манастира — отъ документитѣ не може да се разбере. Народното предание, което знае всѣки охридчанинъ, допълва тая празнота и посочва, че манастирътъ билъ построенъ при мѣстността „Имаретъ“, върху която днесъ стърчатъ развалинитѣ на джамията Султанъ Мохамедъ. Разкопката напълно потвърди това народно предание и стениитѣ на Климентовата църква сж вече открити.

За да затвърди учителското си дѣло въ областта Кутничевшице, чинто главни градове сж били Дѣвель, Охридъ и Главенище, и организира по-скоро Величката епископия, Климентъ, като епископъ на последната, се нуждаелъ отъ единъ чисто славянски манастиръ. Той въ него виждалъ опора въ предстоящата му борба за организиране на независима родна църква и създаване на собствена култура. Именно въ тази посока той билъ насърчаванъ и отъ самия Борисъ, който въ подвластната му българска земя построилъ седемъ съборни църкви. Съ помощта на Вериса, както ясно подчертава краткото му житие, Климентъ построилъ и своя манастиръ въ Охридъ. Манастирътъ билъ изграденъ около 893 година, или както стои въ пространното му житие „презъ живота на блажения Борисъ, преди напълно да бѣ приемлъ Величката епископия“, веднага се заловилъ съ изграждането на манастира.

Данни за общия изгледъ на манастира нѣма. До разкопката се знаеше само, че манастирската църква „била много по-малка отъ съборната“, но по своя кржгълъ и обелъ видъ е „много по-красива отъ нея“. Следъ разкопката се установи, че църквата, заедно съ предверното и атриумъ, отъ които последнитѣ сж строени като прибавка, е дълга близу 22 метра. Отъ пространното житие на Св. Климента знаемъ, че въ предве-

рието вѣсно съ собственитѣ си ржце Климента построилъ и гроба си, въ който на 27 юний 916 год. билъ погребанъ. Въ югоизточния жгълъ на предверното е откритъ гробъ, който, по всички указания, е Климентовия гробъ. Дългъ е два метра и изграденъ отъ тухли, свързани съ оросанъ. На пода сж глинени плочи, стросени въ два реда. Западната му страна свършва съ малка ниша, изградена сжцо отъ тухли. Гробътъ е билъ покритъ съ плоча отъ която сж вижда лежището и, но сжщата не е намирена. (Една надгробна плоча съ надписъ за смъртта на Св. Климента се намира въ сегашната църква Св. Климентъ, но положително се знае, че тя е отъ по-късно време, вѣроятно, отъ сръдата на XVI вѣкъ). Гробътъ е ималъ и външна частъ, както сж вижда по мазилката на стениитѣ.

Данни за по-нататъшната история на манастира почти нѣма. Предполагаше се, че когато Климентъ билъ канонизиранъ и манастирътъ започналъ да се нарича Св. Климентъ. (Мѣстното охридско население до днесъ нарича джамията „Имаретъ“ „Старъ Св. Климентъ“, за разлика отъ сегашната църква Св. Климентъ). Това предположение се потвърди съ разкопката. На една стенописна картина, намирена въ прѣстѣта, която представлява двама ктитори сж Св. Климента върху тѣхъ, Св. Климентъ е представенъ като светецъ, който трябва да приеме дарението на ктиторитѣ. А край образа на Св. Климента на гръцки езикъ стои надписъ: Св. Климентъ — фактъ, който потвърждава, че разкопаната църква е манастирската църква Св. Пантелеимонъ.

По името на автора на пространното Климентово житие, охридският архиепископъ Теофилактъ, вижда се, че манастира е съществувалъ презъ втората половина на XI и началото на XII вѣкъ. По единъ непрочетенъ старогръцки надписъ, който се намира върху споменатата стенописна картина може да се сжди съ известна вѣроятностъ, че възобновяването, за което става дума въ подписа, е станало къмъ второто десетилѣтие на XIII вѣкъ. Въ надписа се споменава „кесаросъ Дукасъ“, който по всѣка вѣроятностъ трябва да се идентифицира съ победения и пленения отъ Иванъ Асенъ II при Клокотница епирски деспотъ Тодоръ Комненъ. Тодоръ билъ коронованъ за царъ отъ Охридския архиепископъ Димитъръ Хоматиянъ и Охридската църква презъ неговото владичество била високо издигната. Въ какво се състои възобновяването на църквата, не може да се каже. Ако сждимъ по най-новата стенописъ, сже трябва да приемемъ, че само предверното съ атриума сж възобновени, защото сжщата като че ли свършва при

аходоветѣ на наоса. Съ разкопката въ църквата се откриха три пода: Първоначалниятъ и два отъ възобновяването и. Вториятъ подъ въ новията наоса е върху тънъкъ слой отъ оросанъ, а третиятъ сжцо върху слой отъ оросанъ, но дебелъ около 40 см. Ясно е, че двата последни пода говорятъ за две реставрации, по време далечни една отъ друга. И ако за първата не може да се направи ни предположение отъ кой вѣкъ е, то за втората сж голѣма вѣроятностъ може да се каже, че е отъ XIII вѣкъ, защото както надписа, тъй и стенописъта говори за това предположение. Понеже третиятъ подъ въ предверието и наоса е отъ втората реставрация, трябва да се приеме като положително, че при второто реставриране на църквата цѣлата църква била реставрирана. Кой сж причинитѣ за разрушаването на Климентовата църква, е неизвестно. Дали цѣлѣятъ манастиръ билъ реставриранъ и колко време е останалъ въ разрушено състояние, сжцо е неизвестно. Презъ XI и XII вѣкъ въ западна Македония и Албания сж се водѣли борби между Византия отъ една страна и покоренитѣ народи и норманитѣ отъ друга, но дали разрушаването на Климентовия манастиръ е въ връзка съ тѣзи борби, е въпросъ.

Не много следъ падането на Охридъ подъ турска властъ и Климентовия манастиръ, или по-точно, църквата Св. Пантелеимонъ въ Охридъ била обрнута въ джамия наречена Султанъ Мохамедъ джамия. Това е станало къмъ сръдата на XV или въ началото на XVI вѣкъ. Съ разкопката се установи, че както Св. София въ Охридъ, така и Св. Пантелеимонъ сж били използвани като джамии. Турцитѣ сж замазали съ варъ само стенописъта. Какво е станало съ манастирските сгради и кога е разрушена църквата и построена сегашната джамия, сжцо е неизвестно. Ако сждимъ по обликовката на джамията, която започва отъ сегашното ниво на терена, сже трябва да приемемъ, че джамията е отъ късно време, може би отъ 17—18 вѣкъ.

Но ако, за наше съжаление, историята на Климентовия манастиръ е слабо позната, то ролята, която този манастиръ е игралъ, е напълно известна. Отъ неоспоримитѣ фактъ, че той е основанъ отъ Климента и че Климентъ много обичаше да живѣе въ него и мжно му ставало като билъ далечъ отъ него, ние свободно можемъ да сждимъ каква голѣма просвѣтна дейностъ се е развивала именно въ този манастиръ въ Охридъ. Неуморниятъ Климентъ въ него денонощно пишелъ своитѣ похвални слова, превеждалъ църковни книги отъ гръцки на български и учелъ своитѣ ученици не само по вѣроучение, но,

Манастирътъ „Св. Наумъ“ и черквата „Св. Климентъ“ сж два свѣтильника на българщината въ Македония. Дватама родоначалника на българската просвѣта и култура оставиха свѣтли следи въ нашата първоначална просвѣта и

както се приема, и по други дисциплини. Климентовиятъ манастиръ билъ въ сжщностъ първото българско висше училище въ западнитѣ страни на царството, а може би и въ цѣлото първо българско царство. Оттамъ и неговото голѣмо историческо значение за нашия народъ. Не малка е заслугата на Климентовия манастиръ и за създаването на единъ умственъ и физически здравъ националенъ елементъ въ западнитѣ български страни, който само около 50 години следъ Климентовата смъртъ превзелъ държавното кормило и продължилъ вѣковната борба на славянитѣ съ Византийската империя, следъ като последната сполучила да сложи подъ своя властъ северозточнитѣ български земи. Историята е свидетелка какъ се е носѣлъ този народъ въ тази епична борба. А и социалното учение на богомилитѣ, които споредъ повечето учени, освенъ нѣкои отрицателни, има и много положителни схващания, сж право покойния Балашчевъ свързва съ дѣлото на Св. Климента и аналогично съ неговия манастиръ въ Охридъ.

Изобщо презъ цѣлото си съществувание Климентовия манастиръ е билъ културенъ съюзеръ на нашитѣ западни страни и силенъ вдъхновителъ на народнитѣ сили. Съ силата на Св. Климента той е билъ факелъ презъ дългитѣ вѣкове на робство и свобода и винаги показвалъ правия пътъ къмъ човѣчности, правда, просвѣта и национална свобода на любимия народъ на Св. Климента Охридски — първия епископъ на български езикъ.

Димитъръ Коцовъ

култура. Една отъ тѣхъ е манастира „Св. Наумъ“, край лазурнитѣ води на Охридското езеро. Покровителътъ на манастира — Св. Наумъ, е ученикъ на Св. Кирилъ и Методий и сътрудникъ на Св. Климента, които бродиха изъ Моравско и западна Македония и на всѣкъде ширяха българското писмо и култура. Следъ прогонването на Св. Наума и Св. Климента отъ Моравско отъ страна на католическото духовенство, Св. Наумъ временно се установилъ въ първата българска столица Преславъ. Въ 893 г. Царъ Борисъ, знаейки значението на българската провинция — западна Македония, изпратилъ своя просвѣтителъ въ Западна Македония, за да работи за религиозното и национално възпитание на българитѣ. Св. Наумъ, следъ като получилъ монашески чинъ, издигналъ съ свои сръдства манастира „Св. Наумъ“ въ 900 г. Той работилъ за обзавеждането на манастира и самъ презъ живота си съзижда гробницата си, въ която народътъ и цѣла западна Македония го погребали най-тържественно, когато починалъ въ 910 г.

Ето вече хиляда години този фаръ на българската култура и просвѣта свѣти и държи будно националното съзнание на почти всички българи отъ западна Македония. Българитѣ сѣтатъ Св. Наума като чудотворецъ и пазителъ на българщината. Хиляденъ народъ изъ всички краища на Македония идва да се поклони на гроба на Св. Наума.

Самата черква е стара и по всичко личи, че датира отъ десетия вѣкъ. Вътре въ нея се намира и гробътъ на Св. Наума. Правятъ силно впечатление старитѣ фрагменти и фрески и хубавитѣ мраморни стѣлбове. Кубетата сж издигнати къмъ XIII или XIV вѣкъ. Останалитѣ сгради околъ черквата сж по късно създани. Самата черква е богата съ религиозни картини и фрески, които изобразяватъ Св. Царъ Бориса, Св. Кирилъ и Методия и тѣхнитѣ ученици. Въ единъ дѣлъ отъ черквата се намиратъ образитѣ на Св. Наума, Св. Климента и другитѣ ученици на Кирилъ и Методия. Въ черквата е имало ценна библиотека, но голѣмиятъ пожаръ, който станалъ въ 1802 г. унищожилъ хранилището на книгитѣ и всички оригинални ръкописи.

За живота на Св. Наума, този родоначалникъ на българската култура, намираме данни въ XVI вѣкъ и то по запазенния ръкописенъ преписъ въ Зографския светогорски манастиръ. Тази светиня на българщината вѣчно е будила националното съзнание на българския народъ и го буди и сегга, когато частъ отъ нашитѣ сънародници сж още подъ робство.

Владимиръ Бояджиевъ

ОХРИДСКОТО ОГЛЕДАЛО

Въ древни времена, презъ единъ лѣтенъ день, Венера седѣла на Олимпъ съ спуснати нозе въ Бѣлото море. Тя току що направила банята си и нейнитѣ черни коси се развилели върху бѣло-мраморнитѣ ѝ рамена. Въ ржцетѣ си държала красиво огледало. Въ този моментъ задъ нея се навдесилъ Дионисий и като видѣла образа му въ огледалото, тя трепнала въ смущение и го изтървала въ морето. То потънало безследно. Натъжила се неземната хубавица, но Дионисий я успокоилъ: — Не жали за огледалото си! Азъ ще те отведа въ едни дивни планини, между които ти сж видиши най-хубавото огледало на свѣта! Тамъ въ него се оглеждатъ всички русалки, които сж щастливи, че могатъ да се оглеждатъ въ него, и да видятъ красотата си.

отъ който предъ очитѣ имъ се открило вълшебнo езеро. Като видѣла неговата огледална повърхностъ въ която се оглеждали скали и дървета, Венера плѣсна съ ржце и извикала: — О, Дионисий, ти действително не си ме излъгалъ! — Да, казахъ ти самата истина, — отвърналъ Дионисий, — приближи сега до самия край на скалата и погледни въ водата! Венера направила нѣколко крачки и като се навдесила, за да се огледа, тя паднала въ водата. Следъ нея скочилъ и Дионисий. Когато следъ вълшебната баня двамата излѣзли отново на бръгъ, Венера каза: — Не, никога не бѣхъ се виждала толкова хубава! Искахъ да се увѣря, че това съмъ азъ и неудържимата сила ме тласна въ водата. — И азъ никога не съмъ се чувствувалъ толкова младъ и вѣроденъ! — отвърналъ Дионисий,

— По този случай, ето тукъ на бръгъ, ще създамъ малъкъ храмъ, за да идватъ всички, които обичатъ красотата. Засияла Венера, погледнала Дионисия съ бдяемовитѣ си очи и го запита: — А какво ще завещаешъ на самитѣ огледални води? Дионисий се позамислилъ, скжсавъ голѣмия гърданъ отъ ситни, сини маниста отъ шията на Венера, прибралъ я въ шепитѣ си и съ единъ замахъ я хвърлилъ въ водата. Ситнитѣ зрънца се прѣснаха като вѣтрило и изчезнали. Единъ часъ следъ това, при тѣхъ се явилъ красивъ младежъ съ пълна торба риба. — Вие сте навѣрно гладни? — казалъ имъ той. — Вземете тѣзи нѣколко риби! Тѣ сж нѣщо ново, което никога не съмъ ловилъ. По тѣхъ виждамъ за първи пътъ тѣзи изумрудени тоцици. Така се появила лѣтницата на Венера, само съ нейнитѣ манистени точки. И първото поселище около храма на Дионисия, получило неговото презиме — Лихнида.

Когато границитѣ на царъ Бориса се разширили чакъ до албанскитѣ планини, той се спрѣлъ въ Лихнида, видѣлъ очарователното езеро и дълбоко си въздъхналъ. Отъ храма на Дионисия Лихнидски нѣмало следа. Тукъ върху скалитѣ имало само риберски колиби, а недалече отъ тѣхъ по ската било разположено кокетно градче. Тѣзи хора се вече молѣли на единъ Богъ, който имъ дарувалъ сили, здраве и щастие. Въ този часъ, когато царъ Борисъ стоялъ унесенъ предъ вълшебната панорама на това вълшебнo езеро и околнитѣ планини, къмъ него приближилъ единъ човѣкъ съ дълга роба и златна брада. Подъ мишицата си той носилъ нѣкакъвъ вързолъ. Следъ него върѣли двама войници и единъ велможа на царя. — Свѣтли царю, — казалъ той като падналъ на колѣне предъ него, — ще благоволите ли да приемете този ми скроменъ подаръкъ? Бедниятъ монахъ развилъ отъ бѣлото платно голѣма книга, под-

вързана съ кожа и изписана съ буквитѣ на Кирила и Методия. — Кой си ти? — запиталъ го царъ Борисъ. — Азъ ли? Климентъ, единъ отъ тѣхнитѣ ученици. Тукъ недалече върху бръгъ на езерото се намира манастиръ и въ него живѣе моя другаръ Наумъ. Ние съ него пишемъ книги, за да учимъ народа. Азъ зная, че имашъ умевъ и способевъ синъ. Предай му тая книга отъ насъ. Царътъ поелъ книгата, разгърналъ нейнитѣ страници и очитѣ му се овлажнили. И съ развълнуванъ гласъ казалъ: — Благодаря ти, човѣче! Съ какво сега да те възнаградя? — За себе си — нищо. Тукашнитѣ хора сж бедни, но умни и добри. Създай имъ препитание! — Да бжед! — твърдо отсѣкалъ царъ Борисъ. — Новата вѣрвиска и нова писменостъ, училище, храмове и занаяти. Ще имате всичко, което поискате! А когато пожелаешъ, елв въ моя дворець въ Преславъ и тамъ ще се видиши съ моя синъ Сивонъ, но-

Задачата на Охридската общогражданска фондация „Св. Климент Охридски“

Постоянното присъствие на Охридската общогражданска фондация „Св. Климент Охридски“ има приятен дълг да направи публично достойно положение на фондацията в парично отношение и извършената работа до сега от сжщата, както следва:

Капиталът на фондацията

1. Отъ държавата	10.000,000 лв.
2. Отъ охридчани въ Охридъ	178.028 лв.
3. Отъ охридчани живущи въ София и другде	318,192 лв.
4. Отъ почитатели на Охридъ	107,695 лв.
Всичко до 9. XI. 1943 г.	10.596,915 лв.

Тоя фондъ е неприкосновенъ, и всѣка сума, която се дарява, постъпва въ него. Фондацията използва само лихвитъ на фонда — 5%.

Отъ втората половина на месець юлий до днесъ постъплената сж засилени. Фондацията, за да бжде всестранно полезна на Охридъ, трѣбва да разрастне капитала си на много десетки милиони, а това ще се постигне съ цѣлокупната пожертвувателностъ на българина.

Работата на фондацията започна на 7 мартъ т. г., когато се утвърдиха книгата и бюджета. Само ония, които ще станатъ дарители до 31. XII. т. г., ще се считатъ основатели на фондацията.

Направеното до сега не е много. Ние сме още въ началото. Фондацията отпечати позиви, бюлетинъ и пропагандна брошура: „Ела въ Охридъ“, последната се продава — праща се всѣкому — само срещу даденъ адресъ и 20 лв.

Създаде се работа на 60 души безработни.

Желанието на фондацията е, при по-доброто ѝ закрепване, това число да се увеличи и да се дава по-продължителна и постоянна работа на безработните. Улицата „Григоръ Пърличевъ“ се поправи и пошла съ камък. Освенъ за това, изразходватъ се всѣкидневно суми за поощрение на „домашната индустрия“, като се създава работа на бедни и безработни жени и девизи и се насърчават разработката на старитѣ дантелени български мотиви, шевици, художествени охридски домашни, издѣлия и др. Сжщо художествено се изработватъ разни дървени сждове, съ украшения, рѣзби, приложение на стилъ българска рѣзба. Майсторитѣ рѣзбари и занаятчи въ Охридъ сж задължени да стилизиратъ, да уеднаквяватъ изработенитѣ отъ тѣхъ дребни рѣзбарски предмети въ български стилъ. Фондацията предприе облагородяването на лозови пржчки и разпродаде произведенитѣ такива на охридски граждани и въ околната около 73.000 броя. Тя уреди участието на Охридъ въ Пловдив-

ската изложба. Фондацията и читалището създадоха народенъ университетъ, съ цель да се държатъ сказки и беседи отъ стопанско естество, особено презъ есенята и зимата, който се откри на 31 октомврий отъ областния директоръ. Системно ще се работи въ това направление за засилване на разнитѣ отрасли стопанства въ града и околнята.

Фондацията подпомага

читалището и читалищното дѣло, сжщо трапезарии при училищата въ граде, бедни граждани и ученици. Фондацията има още за цель да създава предприятия, полезни за населението и за стопанско-културния напредъкъ на Охридъ и околнята; да увѣковѣчава паметята на личности отъ епичнитѣ революционни борби за духовно и политическо освобождение.

За постигане на тѣзи високо благородни и човѣколюбиви цели, правилникътъ на фондацията предвижда сигурни начала за образувание на единъ неприкосновенъ общограждански капиталъ, който всѣкидневно ще расте отъ даренията на благородни човѣколюбиви лица, манастири, дружества, братства и пр.

Охридчани и почитатели на Охридъ!

Вие сте проявявали всѣкога голѣма отзивчивостъ къмъ всѣко полезно народно дѣло. Вашето безкористие и идеализъмъ сж стигали до саможертва. Днесъ, когато цѣлиятъ обединенъ български народъ милѣе и се покланя на Охридската светиня, като на български Иерусалимъ, ние първи трѣбва да подкрепимъ нашата фондация. Нека Охридъ символизира не само миналото си величие на духовна и материална култура, но неотклонно да осветява и бждещето съ своя неугасимъ свѣтильникъ „Св. Климентъ“. А това ще стане най-добре, ако и малки и голѣми, и бедни и богати дадатъ своята подкрепа на фондацията.

Нека всѣки запомни, че ако е богата фондацията ни, богатъ ще бжде и нашиятъ градъ Охридъ.

Отъ постоянното присъствие на фондацията

Дарители на фондацията

Ив. Я. Битраковъ

Мих. Пендовъ

ген. Ат. Жилковъ

ген. В. Бойдевъ

Евт. Битраковъ

Елена Паунчева

Методи Битраковъ

Гурко Савиновъ

Следъ отпуснатитѣ 10 милиона лева отъ държавата, за Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“ постъпиха дарения отъ следнитѣ лица: П. Габровски — 20,000 лв.; Иванъ Я. Битраковъ — 100,000 лв.; Михаилъ Ив. Пендовъ — 50,000 лв.; Евтимъ Я. Битраковъ — 20,000 лв.; Бр. Симончеви — 15,000 лв.; ген. Атанасъ Жилковъ, ген. Василь Бойдевъ, Антонъ Козаровъ, Бончо М. Бончевъ, Георги Савиновъ, Женското благотворително д-во „Св. Климентъ“ въ Охридъ, Братя Талеви, проф. Б. Филовъ, Надежда и Методи Терзянови, Анастасъ Чорбеви, Елена Коларова Паунчева, Никола Савиновъ — по 10,000 лв.

Направени сж дарения още отъ Михаилъ Шокевъ, Гурко Савиновъ и други охридчани. Общо съ до сега направенитѣ дарения отъ граждани значително се подкрепя дѣлото на фондацията. Даренията, обаче, трѣбва да продължатъ, за да се увеличатъ още повече срѣдствата на фондацията, които сж необходими за провеждането на набелязанитѣ мероприятия въ Охридъ

Мих. Шокевъ

БОГАТСТВОТО ВЪ ОХРИДСКОТО ЕЗЕРО

Охридското езеро е едно отъ най-красивитѣ езера въ Европа и едно отъ най-дълбокитѣ въ свѣта (до 286 м.). Езерото е елипсоидно, като най-голѣмата дължина отъ северъ къмъ югъ е 31 км., а ширината на мѣста достига до 21 км. Най-голѣма дълбочина езерото има между селата Пещани и Търпейца, която споредъ последнитѣ измѣрвания, достига до 307 м. То заема една площъ отъ 318 кв. км. Водата, която е така чиста, каквато е водата на алпийскитѣ и рилскитѣ езера, има прозрачностъ, която достига до 18.3 м. Температурата на водата презъ лѣтнитѣ месеци достига на повърхността

18—24 градуса, къмъ дъното 5—6 градуса.

Езерото никога не замръзва — поради мекия климатъ. Има синкаво-зелена, бистра и прозрачна вода, въ която се оглеждатъ снѣжнобѣлитѣ чела на планинскитѣ върхари. Често се наблюдава красивата игра на цветоветѣ — въ зависимостъ отъ водата, небето и часа на денонощието.

При силна буря, езерото бучи, шуми грозно, пѣни се и се гнѣви на всичко, що го обкръжава.

Едва ли пѣкъ може човѣкъ да опише колко е хубаво езерото въ ясна нощ, при пълнець месець, когато звездитѣ се оглеждатъ въ езерното дѣно и тогава омайната

свѣтина се плъзга по гладката повърхностъ на езерото.

Езерото е заградено отъ всѣкъде съ високи планини съ отвесни брѣгове, на югоизтокъ — частъ отъ Петринската планина, отъ югъ — Галичица, чийто най-високъ връхъ Томоросъ се издига на 2460 м., отъ югозападъ Мокра — планина, на западъ — Ябланица, а отъ северозападъ — Бѣличка планина.

Охридското езеро е прочуто съ вкусната си риба. Тукъ се въди надъ седемнадесетъ вида риба. Най-хубава отъ тѣхъ е лѣтницата, така наречената корона на рибата — тя достига до десетъ килограма тежина.

гото може да поучишъ за по-велики дѣла.

Когато царъ Борисъ се върналъ въ своята столица съ сжкия даръ, той го подалъ на сина си съ думитѣ:

— Сино, азъ стигнахъ до границитѣ на едно чудно езеро. Истинско магическо огледало. И край него обитаватъ бедни, но умни хора. Тѣ живѣятъ съ новата ни вѣра и съ новата писменостъ, която ще намѣришъ въ тази книга. Оставихъ много злато, за да сжградятъ черкви, училище, манастири, за да процѣвти тоя край, че е здравъ зидъ на нашата царщина.

Тѣ св. Климентъ построилъ храма св. Пантелеймонъ, който станалъ първиятъ български университетъ, дето до края на живота си държалъ своитѣ проповѣди, а св. Наумъ — отъ своя дивенъ манастиръ, прѣскалъ новото слово навредъ и сжщо починалъ като Климентъ край водитѣ на Охридъ.

Минали години. Върху височинитѣ на Охридъ се издигнала го-

лѣма крепостъ и всрѣдъ нейнитѣ стени билъ изиданъ вѣлшебенъ дворець. Тогава въ него живѣлъ храбриятъ царъ Самуилъ, който заради това, че направилъ столицата си край водитѣ на това чудно езеро, предизвикалъ завистъ у своя съседъ — византийскитѣ императоръ Василий.

Не веднѣжъ и дваждъ тежкитѣ мечъ на Самуила е побеждавалъ грѣцкитѣ войски въ откритѣ бой и този хитъръ, лукавъ и жестокъ владѣтель, е търсилъ начинъ за отмъщение.

А презъ това време българското царство е било голѣмо и мощно. Преславската и Охридската школи направили българитѣ културни и човѣчни. Жаждата за просвѣта обхващала всички краища. Златиниятъ вѣкъ на Симеона прострѣлъ крилото си и върху водитѣ на Охридъ, дето се отеквали вѣснитѣ на рибари, воини и девойки.

стро езеро, заградено като съ рамка отъ планинитѣ: Петринска, Галичица, Мокра, Ябланица и Бѣличка.

И единъ день, дълго подготвянъ, когато Самуилъ престаналъ да воюва за да живѣе въ миръ съ свонитѣ съседи, грѣцкитѣ императоръ потеглилъ съ голѣма войска срещу Самуила. Съ едно вѣроломство и издѣйничество, той сполучилъ да плени голѣма частъ отъ неговитѣ войски и заповѣдалъ да имъ изведатъ очитѣ, като на всѣка група войници оставилъ по единъ едноокъ, за да ги води.

Самуилъ, който съгрѣдилъ въ Охридъ най-голѣмата църква „Св. София“, щомъ научилъ ужасната новина, отишълъ въ храма и търсилъ нѣкакъвъ божественъ съветъ, за да се реши какво да прави. Въ това време ослѣпениитѣ му войници пристигнали съ разяравени очи.

— Нека си изминатъ очитѣ въ кристалнитѣ води на езерото! — заповѣдалъ Самуилъ — И тукъ, въ този хривъ да дадатъ клетва, че тия, които сж престанали да виж-

датъ красотата на това дивно езеро, ще завещаятъ на синоветѣ си, че никога нѣма да се откажатъ отъ него. Че това езеро, заедно съ Прѣспанското, които сж очитѣ на България, винаги ще помнятъ всѣко вероломство и никога нѣма да скръстятъ ржце въ покорно робство.

Тажень е билъ, обаче, жребиятъ на Самуила. Той билъ толкова потресенъ отъ това жестоко злодеяние надъ неговитѣ войници, че само следъ два дни отъ като ги видѣлъ умрѣлъ. Сърдечниятъ ударъ го погубилъ, преди да има възможностъ за една достойна отплата.

На другия день, следъ смъртта на Самуила, охридскитѣ рибари, като наловили много риба отъ езерото, били изненадани отъ чудото: лѣтницата била покрита съ червени капки, като истински рубини.

И най-стариятъ отъ рибаритѣ обяснилъ:

— Не се чудете, момчета! Това сж капкитѣ кръвъ отъ ослѣпелитѣ очи на Самуиловитѣ храбери, които бѣха обградени въ лагера

имъ южно отъ Бѣласица, вследствие на едно предателство. Тѣ винаги ще ни напомнятъ, че тази кръвъ ще остане неизмита...

Много кръвъ се е пролѣла отъ тогава до днесъ. Войни, възстания и бунтове, робство и черни години сж текли подъ това балканско небе, но Охридското езеро никога не изгуби своя вѣлшебенъ чаръ, а неговата лѣтница — червениятъ си, рубиновъ петна.

И днесъ, когато потомцитѣ на Самуила стоятъ на постъ отново по неговитѣ граници, за да запазятъ очитѣ на България и нейното сѣрдце, надъ Самуиловата старинна крепостъ се развѣва горде българското знаме. А надъ кристалнитѣ, огледални води на Охридското езеро, се плъзгатъ отново рибарскитѣ чунове, върху които се носятъ млади рибари и съ пѣсни и мрежи летятъ за богатия ловъ на лѣтницата, изпѣстрена съ ситнитѣ, манистени зрънца на Венера и съ червениятъ кървави петна на Самуиловитѣ воини.

СВЕТИ КЛИМЕНТЪ ОХРИДСКИ

Като пжтникъ на кѣра подгоненъ
отъ глутница вълци настървени,
той премина голъ презъ долинитѣ
и горитѣ тъмни на Моравия.
Вѣтърътъ студенъ и зълъ го брули.
Светополкъ го гонѣше съсъ хули.
Дунава преплува и навлѣзе
въ ширната дѣржава на Бориса.
Бѣше южна есенъ на Балкана,
зрѣха по хълми виногради,
птичитѣ ята отлитаха.
Царьтъ го посрещна съ топли думи,
щедро го обсипа съ царска милость
Прегорѣха бързо живи рани.
Зимата съсъ снѣгъ затрупа Плиска.
Презъ ношитѣ сини и дѣлбоки
Царь Борисъ му ходѣше на гости
и беседа мждра шумолѣше
като бистъръ източникъ, що иде
отъ недрата влажни на земята...
Шомъ се пукна пролѣтъ и задуха
отъ къмъ Бѣло море развигора
гостенинътъ стана и потегли
къмъ земитѣ български на югъ:
Охридъ синъ, Дѣволъ и Главеница,
дето се надъ хълмове бѣлѣятъ
каменнитѣ кули на Довега.
Старецътъ завари тамъ пустиня:
въ тъмнина се давѣше народа,
българинътъ гинѣше въ оскуди.
Ала въ мрака той главня запапи
и размаха нагоре дѣсница.
Сѣгради високи манастири
и червени черкови издигна.
На децата бѣше милъ учителъ,
милваше ги кротко по главитѣ.
Скоро и трѣнливитѣ фиданки
почнаха обиленъ плодъ да раждатъ.
Ранитѣ превѣрваше съсъ балсамъ,
съ божецитѣ хлѣба си дѣлѣше,
а когато паднѣше надъ Охридъ
морна нощъ и людетѣ заспѣха
самъ, пригърбенъ въ своята килия
пишеше слова и бдѣше, за да могатъ
другитѣ да спятъ спокойно.
Въ тия нощи Климентъ изнамѣри
азбуката славянска, съ която
много вѣкове мже избрани
писаха безсмъртни мждри книги.
Неговитѣ ученици го наричатъ
мжжъ небесенъ, ангелоподобенъ.
Чудна е звездата му висока,
Българитѣ до день днешенъ казватъ:
—Климентъ златниятъ ще ни помогне!

А. Каралийчевъ

Дѣрвениятъ релефъ на св. Климентъ

Тайната вечеря

Въ началото на 16 вѣкъ въ Италия единъ великъ мжжъ, измжванъ отъ духъ вѣчно недоволенъ, отхвърлилъ съ смѣла ржка сковаващитѣ рамки на симетричността въ стила Ренесансъ и свободно и безъ ограничение на правила и закони, създаде една гробница, за която и днесъ се говори въ училищата за архитектура и изкуство — гробницата на Медичитѣ.

То е било едно голѣмо събитие върѣдъ събитията на италианското възраждане. Така се е родила една нова епоха. Така се е създаде единъ новъ стилъ — стилътъ Барокъ. А смѣлнятъ мжжъ се е казалъ Микелъ Анжело — най-голѣмиятъ скулпторъ на Италия.

По сжщото време, а може и по-рано да е било, другъ сжщо така великъ, но неизвестенъ мжжъ съ яка ржка отхвърлилъ сковаващитѣ канони на Византийската цѣрква и създаде единъ светецъ отъ дѣрво.

Светецътъ е билъ много голѣмъ. Споменътъ за него не е могло да бже увѣковчегъ какъ да е — нито икона на дѣска го е побирала, нито стенно изображение. И майсторътъ издѣлалъ образа му отъ дѣрво.

Това е било сжщо голѣмо събитие. То е било дѣло на смѣлъ и непокоренъ духъ, който не търпѣлъ ограничения. За такава смѣлостъ византийцитѣ сж изгаряли човѣка.

Така се е създаде една нова епоха. Така се е създаде единъ новъ стилъ — стилътъ на дѣвѣрскитѣ майстори.

Светецътъ е билъ Свети Климентъ.

Сѣбитнето е станало нѣкъде изъ Охридъ.

Името на голѣмия майсторъ съ жилести ржце е останало неизвестно.

Дѣрвениятъ релефъ на св. Климента

отворилъ широко вратата въ народ-

ното религиозно изкуство. Презъ нея навлѣзълъ живиятъ свѣтъ на италианското възраждане: — светци, царе, войници, жени и деца, конници и осли се накачили по цѣрковнитѣ иконостаси и смутили кроткия покой на розитѣ, лалетата, акантовитѣ листа и цтицитѣ. Ангелчета занадзѣртали измежду стѣблата на тия цвѣтни градини.

Отхвърлена е повелята на византийскитѣ канони. По иконостаса на Свети Иванъ Бигоръ сж наредени сцени изъ Светото писание: угощението на Ирода, танцовачката Саломе, джелатина съ вдигнатъ мечъ надъ главата на Иоана Кръстителъ, изпжждането отъ рая, Рождество, съ мждрецитѣ, поднасящи дарове, бѣгството въ Египетъ, Симеонъ Стѣлпникъ дѣржи Исуса, Исусъ извива краката на ученицитѣ си.

И Тайната вечеря е дадена въ една композиция, издѣлана отъ дѣрво толкова майсторски, че и Леонардо да Винчи би я харесалъ.

Най-силниятъ моментъ отъ най-великата драма тукъ е предаденъ неповторимо. Единъ отъ Васѣ ще ме предаде — е казалъ Исусъ. Ученицитѣ сж станали възбудени и съ вдигнати вежди, а на единия край на масата Юда виновно е обронилъ глава. Потгмиѣлъ е апостолскиятъ му ореолъ.

Само първокласенъ майсторъ може да изрази това събитие, наситено съ трагизъмъ и сила. Само една голѣма душа може да се свживѣе въ него, защото то не е катадневно събитие

На друго мѣсто въ иконостаса рѣзбаритѣ сж изрѣзали и свонитѣ фигури въ три реда по двама. Първъ отгоре е главниятъ майсторъ — Петре Гарка. Показалецътъ му е дигнатъ до чѣлото. Той мисли. Той крои планове. Споредъ запазенитѣ сведения, презъ неговата глава сж минали всчки проекти за голѣмитѣ творби на школата. Той е билъ необикновенъ човѣкъ. Най-голѣмото му

дѣло — иконостасътъ на Крушовската цѣрква Света Богородица — не е запазено.

До него е изобразенъ братъ му Марко — едѣръ мжжъ, замаханъ съ чука надъ тежкото длето. Подъ тѣхъ сж наредени други двама рѣзбари. Най-долу две момчета учатъ. Предъ тѣхъ сж разтворенитѣ книги.

Има малки нагледъ нѣща, въ които сж отпечатани духътъ, мждростта или тежненията на дѣла една епоха. Наблюдателниятъ погледъ прониква въ тия нѣща и разумниятъ човѣкъ открива онова, което никжде не е записано.

Историята на една епоха може да се види не само въ книгитѣ. Тя може да се прочете по много предмети, запазени отъ това време. **Мждростта и тежненията на една епоха**

сж записани въ дѣрвения релефъ на Свети Климента.

Той е създаденъ въ онова време, когато въ строго православния Атонъ не е можало да става дума за релефно изобразяване, а особено за релефъ на човѣшка фигура, която напомняла идолитѣ на старитѣ грци и римляни.

Въ тоя релефъ е внедренъ протестътъ на българската и на славянската душа срещу византизма. Внедрени сж бунтътъ и непокорството срещу византийскитѣ сковаващи догми.

Тоя бунтъ трае отъ покрѣстването, та чакъ до падането подъ турцитѣ. Многого секти презъ онова време въ България сж проява точно на тоя бунтъ.

Казватъ, че идейнитѣ начала на европейското възраждане се коренитъ у българското богомилство. Ако вътрешната сжщина на ренесанса е копнежъ за просторъ, за далечина, за перспектива и за тринзѣрност, въ едно време, когато кавваха, че земята е тепсия и изгаряха такива като Галилей и Джордано Бруно, да се създаде срѣдъ византийскитѣ икони, писани върху равна синя или златна основа единъ тринзѣрентъ релефъ, една, едва ли не, завършена скулптурна фигура е явление, което иде да подсили мисълта, че възраждането въ Италия е подхранено отъ мисли и идеи, излѣзли оттукъ, отъ насъ.

Димитъръ Друмевъ

Всѣки българинъ трѣбва да прочете първата иллюстрирана книга **„ЛИКЪТЪ НА МАКЕДОНИЯ“** репортажъ съ 90 снимки

Книгата е одобрена и препоржчана отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве и Министерството на народното просвѣщение. Цена 100 лв. Доставка се съ наложенъ платежъ отъ книжарница „ГЛОБУСЪ“—София, ул. „СОЛУНЪ“ 48.

Цѣрквата, въ която се намиратъ мощитѣ и барилефа на св. Климентъ

Никола Стояновъ
председател на Македонския наученъ институтъ

15 май 1941 година

15 май 1941 година бѣ славенъ и тържественъ троенъ празникъ за цѣлия български народъ. Той бѣ най-радостниятъ день за охридчани.

На 15 май 1941 година, заедно съ прославата на св. Царь Бориса и отпразднуването имения день на Н. В. Борисъ III, Царьтъ-Обединителъ, Царь на всчки български, българскитѣ народъ бѣ ошастименъ съ влизането въ границитѣ на обединяваща се България на свещения Охридъ, сжщо народно светилище на всѣко българско сърдце.

На 15 май 1941 година, по благоволенieto на великия Фюреръ, българската храбра войска влѣзе, обсипана съ цвѣтя, оглушена отъ нескончаеми ура, разцѣлувана братски, въ старопрестолния Охридъ и надъ крепостта на великия Царь Самуилъ наново гордо и високо се развѣ българскитѣ трибагреникъ, за да се развѣва все тѣй гордо и високо на вѣчни времена.

Свещениятъ Охридъ, градътъ на св. Климента, кацналъ на брѣга на прелестното Охридско езеро, градътъ на първия български университетъ, отъ кждето първоучителтъ-свитецъ, презъ цѣлия си

земенъ животъ, е прѣскалъ християнска любовъ и просвѣта по цѣлата обширна българска земя, неугасващиятъ презъ дългитѣ вѣкове на робство свѣтиликъ на българска духовна мощъ, на българска свѣсть, бранителъ на българско родно слово, на звучна българска пѣсенъ, изворъ на силенъ борчески български духъ, огрѣнъ отъ лжчитѣ на родна свобода, напово ще заблѣсти въ обединеното ни отечество съ своята неувѣхваща слава и величие.

Охридъ, нераздѣлна частъ отъ българското отечество, най-красивиятъ брилянтъ на българската корона, скоро ще заеме своето чело мѣсто въ всебългарската духовна култура и ще продължи по-мощно и по-стихийно великото дѣло на св. Климента и на св. Наума.

Да пребже въ вѣковетѣ мощна обединена България.

Да крепне, да преуспѣва св. Климентовиятъ Охридъ и да облива съ свежа духовна струя обединеното българско отечество на вѣчни времена!

Свѣтли моменти — източникъ на нетлѣнно наследство

Назрѣваха обнадѣждващи условия. Подъ покровителството на Св. Климента въ Охридъ никога не бѣ наддѣлявала безнадеждността. Но нѣкои конкретни прояви на буденъ духъ бѣха започнали да засилватъ вѣрата въ по-добри дни. Така, за възвръщането на катедралната църква Св. Климентъ охридчани и охридчанки бѣха обявили на времето истинска ржкопашна борба срещу грѣцкия владика, подпомаганъ отъ изпълнителната власт. Споменътъ за тая борба не е заличенъ въ паметта на малцината останали още живи съвременници и буди възхищението на тѣхнитѣ внуци.

Бѣше настѣпило времето, когато следъ победоносното разрешение на църковния въпросъ въ Охридъ трѣбваше да се посрещне първия народенъ архипастиръ Натанаилъ, първиятъ следъ толкова очаквания и борби, първиятъ отъ какъ бѣ насилствено унищожена родната Охридска архиепископия. Посрѣщането на Натанаила като Охридски владика бѣше неописуемо тържество. Живителниятъ термометъръ въ народа отскочи отъ това събитие на нѣколко градуса.

Въ времето на митрополитъ Григория охридскитѣ църковно-училищни власти решаватъ да се построи училищно помѣщение за учащата младежъ. И въ тоя случай се прояви единството между всичкитѣ граждани: мъже, жени и деца се запретнаха на работа съ голѣма любовъ и енергия и въ кратко време училището въ двора на църквата Св. Климентъ бѣ съградено.

Презъ 1881 година Натанаилъ бѣ влѣзълъ въ тайни връзки съ по-активни сили на страната, съ надежда да ускори подобрието въ режима на страната. За тая целъ митрополитътъ намѣри съмишленици въ лицето на група граждани, готови на жертви въ тая важна политическа акция. Съзаклятието бѣ разкрито, Златанъ, братътъ на владиката, Христо Лимончевъ, Наумъ Филевъ, Зафиръ Бѣлевъ и др. бѣха сѣдени и осѣдени, но самиятъ фактъ на съзаклятието, и сѣдебния процесъ послужиха да се засили вѣ-

рата у охридчани и да се повиши интереса къмъ новитѣ събития.

По силата на закона за постоянното развитие и въ отговоръ на влошеното общо положение въ страната, полка и незабелязано въ началото приближаваше времето за отпоръ чрезъ организираната борба отъ политическо естество. Така се яви прочутата Вътрешна македонска революционна организация, която стегна връзкитѣ между населението, засили самоувѣреността му и следъ 10-годишна подготовка го преобрази отъ покорна рая въ сериозенъ противникъ на султановата държава, като прибѣгна до историческото възстание отъ 2 августъ 1903 година, което е най-крупното масово действие на населението, когато се прояви решителната воля на народа да измѣри силитѣ си съ ония на противника; когато бѣ изразена готовността му за върховни жертви; когато понесе стоически всички несгоди и лишения и реагира до последна възможностъ противъ несъразмѣрно преобладаващата численостъ и срѣдства на противника. Въпрѣки несполуката въ крайната целъ, тоя безподобенъ опитъ не мина безъ отражение върху положението на страната. Историята на балканскитѣ и други народи го отбелязва.

И фактъ е, че отъ тоя моментъ нататъкъ темпото на революционното раздвижане въ духоветѣ на охридското гражданство е значително ускорено. Първоначално въ него участвуватъ ограниченъ кръгъ интеллигенти, после кръгътъ се разширява, докато организацията обхваща въ мрежата си всички. Единъ общъ подемъ изпльваше сърдцата на мъже и жени и ги вдъхновяваше къмъ подвизи и слава. Отъ тоя свѣтълъ моментъ на тая идеалистична епоха би се следвало да изредя имената на апостоли, войводи, инструктори, четници, които се подвизаваха между народа въ града и околията презъ цѣлия 10-годишенъ подготвителенъ периодъ до възстанието, презъ време на самото възстание и до края на борбата, а безъ край е тѣхнитѣ поменникъ и неизброими тѣхнитѣ заслуги и подвизи въ на-

родната борба.

Все пакъ, не мога да отмина тукъ имената на два-трима охридчани, за единия отъ които, доколкото ми е известно, не е казано досега нищо, а за другитѣ двама — недостатъчно, непълно. Така Никола Ставревъ Филиповъ, младъ жизнерадостенъ интелигентъ, високо образованъ, хитъръ и предприемчивъ, е единъ отъ първитѣ съучастници и организатори, които почина твърде младъ отъ болестъ.

Докторъ Георги Николовъ, енергиченъ, отъ рано пригърналъ революционната идея, твърде полекъ и съ своята професия като лекаръ и съ убедителния си езикъ. Подозирани за участие въ движението, сѣденъ, осѣданъ, амнистиранъ, докторъ Николовъ стана въ продължение на дълги години най-ревностенъ информаторъ на Ц. К. на организацията.

Христо Матовъ отъ Струга, младъ вишинтъ, философъ по природа, съ всички данни за бѣдещъ професоръ, рано възпри революционната идеология и се впусна въ революционна практика. Отъ смиренъ и много спокоенъ нагледъ човѣкъ, Матовъ израстна като неустрашимъ борецъ срещу изтѣпленията на Дервишъ Ефенди въ Скопие, който му се заканваше и го заплашваше съ събранитѣ полицейски данни за подозрителната му революционна дейностъ; а въ Солунъ Матовъ отбива предъ сѣда съ непоколебимо спокойствие и необорима логика приписванитѣ му обвинения по поводъ първата голѣма афера отъ 1901 година. А когато другаритѣ му отъ Ц. К. и той бидоха качени на параходъ, за да бѣдатъ изпратени на заточение, той прѣвъ заплѣва бодро революционна пѣсенъ, подета и отъ другитѣ, за почуда на събралото се множество наши и чужди изпращачи.

Матовъ трѣбваше да каже последна дума върху очишването на онова тъмно петно за Охридъ, каквото представляваше училището, — впрочемъ безъ ученици — на една чужда пропаганда. И той наистина даде съгласието си за тая акция предъ нарочно отиш-

литъ при него въ Струга М. Патчевъ, Хр. Узуновъ и К. Г., които съ съдействието на И. Г., единъ четвърти тѣхенъ съмишленикъ и съгражданинъ, устройоха плана за наказанието на чуждия подкупенъ агентъ и веднага го изпълниха.

Но Матовъ не бѣше само единъ авторитетъ за движението въ Охридско-Стружко и за цѣлата революционна организация. Той бѣше нейниятъ идеологъ, единственъ измежду всички негови съвременници, който можа да обхване македонското движение въ неговата сжщностъ и да го постави въ конкретни рамки. Любознателнитѣ могатъ да се отнесатъ до неговитѣ „Основи на вътрешната македонска революционна организация“, „Шестъ вида възстанически действия“, „Що бѣхме — що сме“ и др.

Повтарямъ, че ако бѣше възможно да се спираме тукъ поотдѣлно на толкова изтъкнати революционери отъ Охридъ, трѣбваше да кажемъ и за Патчевъ, който, обраденъ съ четата си, се

самоуби въ Кадино-село, Прилепско, и за Христо Узуновъ, който, откритъ въ село Цѣръ отъ турска войска, сжщо се самоуби, за да не попадне живъ въ ржцетѣ на противника, и за поручикъ Тома Давидовъ отъ Ловечъ, който бѣше пребродилъ цѣла Македония и дойде въ Охридско да приобщи усилията и дарбитѣ си въ освободителната борба; и за Деянъ войвода, и за Наумъ Чакжровъ, и за Чаулевъ, и за Протогеровъ, и за много други, които посветиха младостъ и животъ за свободата на Македония, — пакъ нѣмаше да изчерпимъ поменника имъ.

Но тѣхнитѣ примѣри е много поучителенъ и славенъ. Изпълнили приживе дълга си къмъ Отечеството, тѣ ни предлагатъ следъ смъртта си цѣлъ неизчерпаемъ източникъ на нетлѣнно наследство, съ което днешното поколѣние трѣбва да се гордѣе, стига да се укаже като разуменъ и признателенъ наследователъ.

К. Пърличевъ

Кои дарители се считатъ за основатели на Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“

Наредбата по чл. 5 отъ общия правилникъ на Охридската общогражданска фондация „Св. Климентъ Охридски“ въ Охридъ гласи:

1) Срѣдствата за целитѣ на фондацията се получаватъ отъ доброволни дарения на юридически лица и частни лица (държава, общини, управления, банки, съюзи, д-ва, черковни настоятелства, Св. Синодъ, манастири, институти и пр.). Всѣко дарение съставлява отдѣленъ фондъ на дарителя въ полза на общия неприкосновенъ фондъ, и е символъ на вѣчно горяща свѣщъ на дарителя.

Даренията отъ колективни сдружения може да бѣдатъ за неприкосновения фондъ, или направо приходъ за бюджетни разходи, съгласно желанието на сдружението, или за фондоветѣ на възрожденци, или за фондоветѣ на охридски семейства.

2) Всѣки охридчанинъ по рождение и произходъ е морално длъженъ да стане дарителъ: а) да си основе свой фондъ съ периодични и еднократни дарения; б) да постави начала на фондове за маловъзрастни членове на семействата си, за тѣхното възпитание къмъ обществена благотворителност, обществено добротворство; в) да образува фондове за възпоминание на починали членове на семейството си.

3) Даренията могатъ да се подкачатъ даже съ най-малки парични вноски. После, когато иска, дарителътъ, когато може, при разни случаи презъ живота си — радостъ, щастие, тѣга — да увеличава фондоветѣ съ каквато сума желае.

4) Целитѣ и задачитѣ на фондацията даватъ просторъ и на най-беднитѣ да ставатъ дарители, да се приобщаватъ къмъ това благородно дѣло за гражданството;

5) За дарителитѣ се завежда специална Златна паметна и партидна книга, въ която се записва по хронологически редъ всѣко дарение.

6) Всѣко дарение се внася направо въ управлението на фондацията срещу квитанция, или въ кой да е клонъ на Б. З. К. Банка за с/ка на фондацията срещу бордеро.

7) Дарители — основатели на фондацията се считатъ всички, които обещаха суми при основаването имъ (6. VIII. 1942 г.) и сж се издължили. Но днешното поколѣние на охридското гражданство — всички охридчани — кждето и да сж, по рождение и произходъ, родени до тая дата, могатъ да се считатъ и основатели, ако до 31. XII. 1943 год. поставятъ начало на свой фондъ въ полза на фондацията, даже и съ най-малко дарение отъ 50 лева.

8) За всѣко дарение до 31. XII. 1943 год. се издава квитанция и свидетелство, даже когато дарението е достигнало до 50 лева. Следъ тази дата сжщо се издава квитанция, а свидетелство — когато сумата на дарителя достигне до 500 лева.

9) Основаватъ се въ фондацията фондове на охридчани възрожденци-будители за духовното и политическото ни освобождение; сжщо и на всички охридски семейства. Въ тѣзи фондове ще се вписватъ суми получавани отъ доброволни дарения на тѣхни близки и далечни роднини, приятели съчувственици, а сжщо и суми, получавани отъ неизвестни дарители и колективни учреждения.

10) Личности, които сж взели и взематъ помощи отъ фондацията, длѣжни сж да ги върнатъ, като дарение на свой фондъ въ фондацията.

11) Всички дарения се вписватъ въ Златната паметна книга и въ партидната книга. Отъ тѣзи книги се правятъ извлѣчения на отдѣлни книги на фондоветѣ на възрожденци и семейства.

12) Всѣки охридчанинъ е агитаторъ за успѣха на фондацията, и е длъженъ да остави традиция въ семейството си, въ поколѣннията, щото всѣки охридчанинъ, най-късно щомъ стане пълно-възрастенъ, да стане и дарителъ на фондацията, сирѣда образува свой фондъ за вѣчно свое възпоминание.

Постоянното присѣствие на фондацията

Председателъ: А. Е. Кецаковъ
Съветникъ-секретаръ: Ас. Каваевъ
Съветникъ-касиеръ: В. Бояджиевъ

Манастирътъ „Свети Наумъ“

Манастирътъ Св. Наумъ е построенъ въ първата половина на X вѣкъ. Намира се на 28 км. южно отъ градъ Охридъ, кацналъ надъ езернитѣ води на една височина отъ 70—80 метра. Приказна е гледката на този дивенъ кътъ. Оттукъ въ продължение отъ хиляда години е прѣскана свѣтлина, затова именно българския народъ съ благоговение признава името на българския светителъ и сподвижникъ на Св. Климента — Св. Наумъ. Вѣчно снѣжниятъ на Галичина планина връхъ Томорозъ нашепва за подвизитѣ на българскитѣ витязи презъ 1916—1917 Година. Непосрѣдствено подъ самия връхъ изливатъ кристалнитѣ води изворитѣ на Дрина и се отправятъ къмъ града на братя Миладинови — Струга. Тукъ посрѣдъ тая дивна природа, Св. Наумъ въ продължение на много години е поучавалъ новопокрѣстения български народъ.

Храмътъ има две кубета и два притвора. Вътрешнитѣ стени сж съ зеленѣкъвъ тонъ. Храмътъ е билъ подновяванъ презъ 1711 г. На лѣвата страна задъ вратата е изобразенъ ликътъ на ктитора царъ Борисъ, който потиснитѣ сърби сж задръскали и върху истинския ктиторъ сж сложили името на Стефанъ Душанъ. На лѣвата страна сж изобразени и Св. Седмочисленици, като Кирилъ, Методи, Сава Ангелари, Грозданъ и Климентъ сж въ архиерейски одежди, а въ Св. Наумъ въ монашеско облѣкло. На дѣсната страна е изобразенъ ликътъ на Св. Наума, а на страни въ малкъ параклисъ е гробътъ му съ надгробивъ плоча отъ сивъ мраморъ, безъ надписъ.

Св. Наумъ тукъ е прекаралъ като учителъ отъ 893 год. до 900 година. Презъ това време той е построилъ манастира Св. Арахангелъ, гдето по-после е прекаралъ последнитѣ десетъ години отъ живота си.

Споредъ Иречекъ, манастирътъ е построенъ въ 905 год., а споредъ Йорданъ Ивановъ и Златарски — въ 910 година.

Въ последното житие на Св. Наума се говори, че манастирътъ е построенъ съ богатството на царъ Борисъ и заповѣдта на сина му царъ Симеона. За много отъ нашитѣ и чужди учени като Викторъ Григоровичъ, професоръ Златарски, нѣма съмнение, че ктиторъ на манастира е царъ Борисъ.

Като ни взе отъ Ресенъ, шогето ни вдигна нависоко, сетне взе да слиза, — завои, гори, потоци; — автомобилътъ пръхти, пръщи и бълва прахуляци, ругае съ сирената, — и горитъ се разбѣгватъ край шосето и го пушатъ да мине. Най-сетне слѣзе въ равнината и търти по правото, бѣло шосе. Отсреща се зададе крепостта на Самуила, съ бойниците, съ кулитъ, съ грамаднага си отворена врата. Сега нашиятъ автомобилъ тичаше между два реда тополи; тѣ шумолѣха и бѣлитъ имъ, тънки снаги, се нареждаха край шосето. Много тишина, трепетъ и богомолие имаше въ тѣзи тополи. Тѣ ловѣха и най-слабото върхане на вѣтреча и го предаваха една на друга.

На площада ни посрещна старейшината на Охридъ — единъ хилядогодишенъ яворъ, и ни покани да си починемъ. Бѣше вечеръ, и малкитъ електрически лампи, окачени върху стариятъ напуканъ яворъ, трептѣха като свѣтулки, и върху имъ се захлупаха одри и лоне, потънали въ шума. Наоколо сж наредени маси, насѣдали еж хора и тихо си хортуватъ. Дори и въ храдулата има маси. Старецътъ разперя широкитъ си клони върху людетъ и сякашъ ги благославя.

Хилядо години стои той на това мѣсто и брой години, като дѣтописецъ. Нѣкога бѣше младъ и буенъ, съ гъсти сѣнчести перчези и пръщеше отъ здрава подъ тежкото си зелено рухо. Царь Борисъ взе младото дръвче отъ лесоветъ на Преславъ и го връчи на Климентъ и придружаващитъ го бояри, като имъ поръча да го посадятъ въ Охридъ. Като стигнаха въ Охридъ, тѣ изкопаха яма, посадиха дръвчето при единъ изворъ, и то заби корени въ земята и за-смука влага. Растна и порастна, като юнакъ, и стана високъ и клонестъ яворъ. Често Климентъ сѣдеше подъ сѣнката му да си почине. И Самуилъ се спираше тамъ съ своитъ воеводи.

Яворътъ все растѣше. Времето прояде сърдцето му, той остарѣ и се пропука, ала старецътъ и до днесъ си стои тамъ, като иждраецъ, забравенъ отъ вѣковетъ, и по-срѣща гости, Пошумоли имъ, помѣлви имъ, ободри ги, и тѣ поематъ нагоре.

Край улици, стоятъ стари кжщи съ широки стрѣхи. Въ тия кжщи е толкова тихо, сякашъ тамъ хората не говорятъ а щеплатъ и се молятъ — кротко и безгласно. Уличкитъ се катерятъ нагоре по баира и слизатъ надолу, и сиѣкватъ кжщитъ чакъ до езерото, а тамъ тѣ се миятъ въ трептящитъ бистри води. Кжщитъ се трупатъ една до друга, притискатъ се и сякашъ се надигатъ на прѣсти, за да се огледатъ въ езерото. Очуденитъ имъ сѣнки се люлѣятъ въ водата.

Овехтѣли варосани стени, кръстосани съ старо, потънѣло дърво; прозорци, включени въ дървени рамки, съ украса; еркери, виснали надъ улицитъ като търбуси, подпрени съ криви рѣзбени греди; голѣми, съсухрени, като стариди, кокалести кжщи, дигнати високо; кжщи съ каменни долни етажи, залостени въ скалитъ: надъ тѣхъ се вишатъ два, или три етажа,

издадени единъ надъ други. Тия кжщи сж разкъртени и почернѣли, строени сж произволно и причудливо. Изъ покривитъ имъ изхрѣватъ различни кумини: кржгли, квадратни, заострени. Кжщи престава, килнати насамъ и натакъ. Тѣ гледатъ съ празнитъ си, изцѣклени прозорци, и сякашъ се чудятъ, че още сж живи.

Много тишина има въ тѣзи кжщи, много мълчание и нѣкаква престава мждростъ. Чукалки по вратитъ. Обкови отъ меко жѣлѣзо по портитъ. Гвоздеи съ широки, черни шапки. Медни ржчки по вратитъ, изобразяващи цвѣта, ржце, и хвърчащи птички, изработени изкусно.

Вжтре цѣлата кжща диша спокойствие и интимностъ. Чувствува се българското, народното. Стаи съ дървени долапи, тавани, изшарени съ рѣзбарски и стругови форми; врати съ арабески; иконостаси съ пожълтѣли отъ времето икони; винаги запалено кандило. Свети Климентъ гледа отъ стената съ голѣмитъ си, меки, замислени очи, пълни съ вжтрешенъ дълбокъ животъ и преждростъ. Столоветъ сж наредени около кржгла маса, като приятели, събрали се да си побѣбратъ. Кжщнитъ потрѣби сж свинали една съ друга, сдушили сж се, иматъ сво-

ево опредѣлено мѣсто, своята домашна служба. Цѣлъ единъ свѣтъ — стариненъ и интименъ — изпълненъ съ прости народни нѣща и чиста семейна радостъ.

Единъ широкъ булевардъ върви долу, край езерото, съ градинка, съ канадски тополи, съ редица нацвѣтѣли трендафили, съ нови кжщи и хотели — това е новиятъ Охридъ. Мѣсто за вечерни разходки.

Задъ баира е лежащиятъ въ

равнината градъ. Много въздухъ, много чисти планински очертания въ далечината. Купъ тополи се забиватъ въ небето като инарета. Около една нова, малка кжща се трупатъ стари охридски кжщи, и ѣ се радватъ, и ѣ се чудятъ, и цѣлятъ като предъ млада булка. А тѣ, веселичка и засѣйна, се гуши въ клонитъ на бадеми.

Вечеръ край портитъ стоятъ кротки, умислени жени, облечени въ черно, съ тънки изваяни лица, пълни съ благородство — жени, сякашъ изкочили изъ раикитъ на старитъ картини, мадони съ влажни очи, майки, които гледатъ какъ децата имъ играятъ. По улицитъ сноватъ жени отъ дебърско и стружко, прибѣгнали въ градътъ на свѣтецо, съ изтеглени своето лица, съ погаснали свѣтлинни въ

да благослови усилията имъ да найвратъ храна за децата си. По изтрититъ камъни на калдарѣма лепнатъ тежки стжпки. Струва ти се, че времето минава и се мѣне кѣмъ старата крепостъ. Високитъ дървени кжщи пръщатъ и изпусчатъ набраната стара ижжа; въ гредитъ имъ шуи и червѣтѣ мелятъ почернѣлото, сухо дърво, като невидими млѣвари — и вършатъ разрушителното си дѣло.

Щомъ слънцето угасне, улицитъ потъняватъ и вече нищо не се види. Небето слиза низко и кжщи и улици се сливатъ. Въ прозорцитъ пламватъ лампи и кжщитъ сякашъ проглеждатъ. Градътъ се струпа на брѣга и пуца свѣтлинитъ си въ водата.

Градъ на тишината. Градъ на

мистиката. Градъ изпълненъ съ вѣра и кротостъ. Градъ на старитъ църкви, символъ на българското. Градъ на свѣтецо. Музей на миналото. Тукъ и кжщитъ сж по-други: сухи и високи, като светни. И улицитъ сж по-други: тѣ сн и, стрѣмни, кривулести, тихи, като пжтица Господни. И хората сж други: високи, дълголики, съ сини като езерото, очи, съ сладки слънчеви усмивки — много Климентовци, Наумовци, Ивановци. . .

ОХРИДЪ

Последний лжчъ на нашій день загасна
У тебе, градъ на хубости несмѣтни.
Настжпи ноцъ и черна, и ужасна
Тогазъ надъ родни крайнини приветни.

И дълго взора ни звездата ясна
Очаква пакъ надъ тебе да просвѣтне.
Ала — уви! — столѣтия не блѣсна
Надъ наштѣ мжки и тегла безчетни.

И текоха на цѣлъ народъ сълзитъ,
И спираха подъ твоето подноже
Ту тихи, ту заплискали въ скалитъ.

Свидетель нека е окоото Боже:
Кристално бистри сж у тебъ водитъ,
Защото всѣки бисеръ въ тѣхъ положи.

Стилианъ Чилингировъ

очитъ. Тѣ сядатъ на скалитъ при Канео и дълго гледатъ планината, потънала въ слънчевъ прахъ и за-димена. Тамъ далеко нейде, сж селата имъ, кжщуркитъ имъ, рожбитъ имъ. Тѣ чакатъ като вработета съ раззинати уста, майкитъ имъ да се върнатъ, да донесатъ брашно и царевично зърно, и да ги хранятъ. Женитъ стоятъ умислени и тжжни, дирятъ селата си въ гѣнкитъ на планината и чакатъ Свети Климентъ Златниятъ

Нѣма викове, нѣма шумни разговори, нѣма буйни веселби — людетъ живѣятъ като иждреци. Душата се напълня съ видѣния и дълговѣчностъ, съ улованне и гордостъ. Руинитъ оживѣватъ, градътъ добива истинския си смисълъ. Миналото заговорва. Тишина и кротостъ. Мраморнитъ плочи въ старитъ църкви сж изтрити отъ колѣнегъ на хилядитъ богомолци, които сж падали върху имъ и сж дирили очитъ на Бога. Отъ изпи-

снитъ, потънѣли стѣни, вѣковетъ. Очитъ на светитъ сж пълни съ иждростъ. Тия български светни не гледатъ строго, не пшатъ людетъ съ ижжитъ на ада, защото и ижжитъ въ живота не сж мелко. Тѣ гледатъ кротко, съ участие; не утешаватъ съ блаженствата на рая, защото блаженства сж нуждни и на земята. Не питатъ: има ли Богъ, нѣма ли Богъ, защото неговото кржгло оже гледа отъ фрескитъ на старитъ иконописци. Христосъ е изписанъ съ разгърнати, благославящи ржце, съ сини кротки очи. Богородица прегръща детето си и тжжне се усмихва. Свети Климентъ учи децата, навѣжда се надъ главитъ имъ и оправя ржцетъ имъ да пишатъ славянското азбуке; той служи въ църква, пише книги, подготвя хиляди иладежи за учители; вечеръ сяде на скалата при Канео и дълбасе образа си на дърво отъ Орѣхъ. Докосвайки дървото съ ржзецъ, той отнема ненуждното отъ него и кара дървото да говори.

Върху руинитъ на крепостта броди неспокойната сѣнка на Самуила. Неговото българско сърдце се пука отъ ижжа като видъ войницитъ си ослѣпени. Отъ вратата на крепостта сж ели-зали воеводитѣ му, съ шлемове на главата, съ мечове на бедротъ, и повеждали войската. Тукъ се ивѣрнала и сѣнката на ханъ Пресияна, прибрала бързящитъ подъ своята зжкрила, а Борисъ ги прекръстилъ. Свети Наумъ се подвизавалъ тукъ. Въ Охридъ било страшно за турскитъ слахи, педари, таксидарни, кекаи и деруджии.

Градъ на просвѣтата. Градъ на българското. Градъ на свѣтецо.

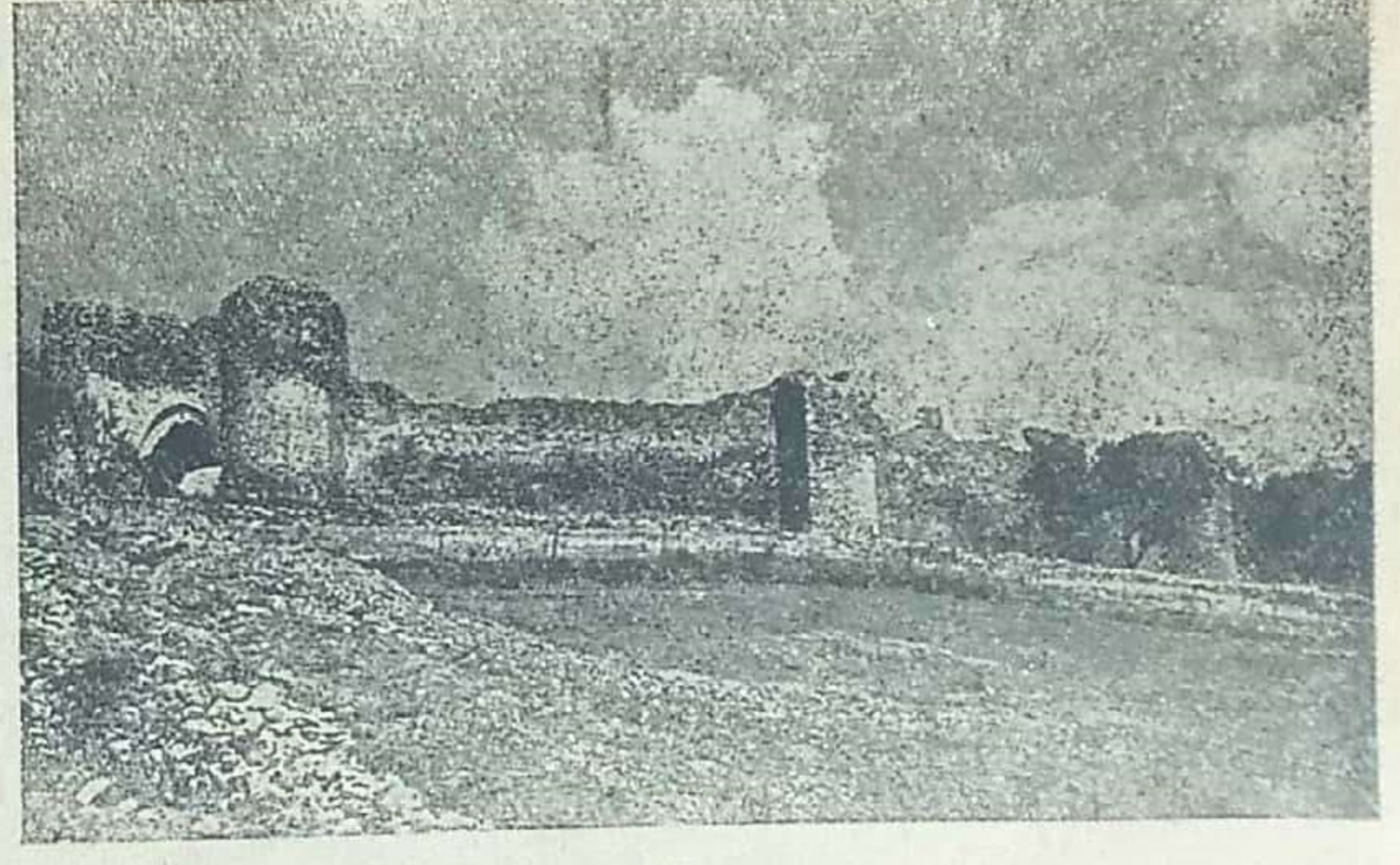
Сега е вечеръ, и високитъ кжщи слизатъ по баира и заставатъ край езерото. То подлага свѣтлото си огледало и въ него се оглеждатъ кжщи и баири. Залѣзвайки, слънцето хвърля всичкото си злате върху прозорцитъ и тѣ изглеждатъ като запалени. Една свѣтла пжтека върви по водата и спира при скалитъ. Камбнитъ кротко звѣнтятъ и тихитъ имъ гласове излитатъ задъ високитъ имъ дувари и прѣхатъ, като чайки, надъ водата. Църквитъ потъватъ въ полумракъ, улличкитъ се пълнятъ съ тишина. По позлатената отъ слънцето вода сякашъ върви самъ Свети Климентъ Златни, съ златната си ниба на главата, и благославя застаналитъ на баира кжщи. Сѣ бавно угасватъ и заспиватъ. Само едно момиченце още не заспива; то тича по стѣлбитъ, лови свѣтлинитъ, влѣзли презъ пролукитъ на стени, трѣшка вратитъ и цвѣрти като птичка. Сетне пакъ надолу по стѣлбитъ, и пакъ нагоре. Най-сетне слънцето го цѣлуна преди да угасне и потъна задъ планинитъ.

Кжщитъ почернѣха. И тогазъ, долу, въ равнината, гдето угасваше денътъ и ноцъта спущаше тѣнитъ си сѣнки, за-звучаха молитвено и кротко, като гласове дълбоки и спокойни, войнишки тржби. Равнината се навълни съ тишина, и вечерния зовъ на тржбитъ се удари въ стени, на Самуиловата крепостъ и събуди заспалитъ сѣнки. Градътъ потъна въ тихата молитва на тржбитъ, и милостъта на небето слѣзе върху му, изпълнена съ звезди.

Христо Миндовъ

Университетътъ „Св. Климентъ“

Самуиловата крепостъ